

Dom Spotkań z Historią

instytucja kultury m.st. Warszawy

Sprawozdanie merytoryczne z działalności Domu Spotkań z Historią za okres: 1 stycznia – 31 grudnia 2008

Z początkiem 2008 roku zakończyliśmy gruntowną adaptację siedziby przy Karowej 20. Powróciliśmy tu po półrocznym pobycie w zastępczych pomieszczeniach Hotelu Europejskiego. Dokonaliśmy instalacji zakupionego wyposażenia nowoczesnej, dźwiękoszczelnej sali projekcyjnej, przestrzeni galeryjnych oraz wszystkich pracowni multimedialnych. Ekspozycje i spotkania z historią organizowane po 7 marca 2008 (oficjalna inauguracja DSH po remoncie) odbywały się już w profesjonalnych warunkach, gdy nareszcie materia źródłowa i głos świadków mógł w całej pełni dotrzeć do naszych gości, w tym coraz liczniejszych grup młodzieży szkolnej. Kolejne miesiące ubiegłego roku upływały pod znakiem systematycznego nasycania naszej oferty programowej.

W drugiej połowie roku pojawiło się też nowe zadanie dla DSH, związane z koordynacją stołecznych wydarzeń dedykowanych dwóm historycznym rocznicom, przypadającym na 2009 rok — 20. upadku komunizmu i 70. wybuchu II wojny światowej. Wymiar organizacyjny naszego zaangażowania wyraża powołanie w listopadzie ubiegłego roku specjalnego biura **Rocznice 2009**.

Najprostszy bilans ubiegłorocznych dokonań programowych DSH przedstawia się następująco:

- **8 nowych ekspozycji czasowych**, w tym **3 plenerowe** na skwerze u zbiegu ul. Karowej i Krakowskiego Przedmieścia;
- **44 pokazy filmowe** (w tym cieszący się wyjątkową popularnością cykl *Przez kino do historii* oraz nowy cykl *Kamera za żelazną kurtyną*, organizowany z Niezależnym Zrzeszeniem Studentów UW);
- **liczne cykle spotkaniowe, seminaria, spotkania środowiskowe, spotkania z książką, panele dyskusyjne oraz warsztaty źródłowe dla młodzieży** — w sumie ponad **100 zdarzeń**.

Konsekwentnie poszerzaliśmy zasób **Medioteki**, czyli archiwum cyfrowego, gromadzącego i udostępniającego relacje świadków XX wieku (Fonoteka — Archiwum Historii Mówionej), zdigitalizowane fotografie z ubiegłego stulecia (serwis internetowy **fotohistoria.pl**) oraz filmy archiwalne i dokumentalne (**Filmoteka**). Medioteka jest podstawowym zapleczem źródłowym dla wszystkich inicjatyw programowych DSH, w tym zwłaszcza zajęć edukacyjnych z młodzieżą.

Działalność DSH w coraz większym stopniu gości w mediach. Współpraca Działu Promocji z dziennikarzami skutkuje stale rosnącą liczbą zapowiedzi, recenzji, relacji oraz wywiadów dotyczących naszych przedsięwzięć. Obecni jesteśmy w mediach elektronicznych (telewizja, radio, Internet) oraz drukowanych — zarówno lokalnych, jak i ogólnopolskich. Szczególnym zainteresowaniem mediów cieszyły się wystawy: *Tu się nigdy nic nie zmieni '68*, poświęcona wydarzeniom 1968 roku, *W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie 1939–45* oraz *60 lat temu w Warszawie. Fotografie PAP 1947–48*. Ekspozycjami były również zainteresowane media zagraniczne.

Poniżej odnotowujemy media, które w omawianym okresie najczęściej informowały o naszej działalności:

- **Telewizja:** TVP1, TVP 2 („Panorama”, „Pytanie na śniadanie”), TVP Info (Telewizyjny Kurier Warszawski, Quadrans Qlury), TV Kultura, TVN24, Polsat, TVN Warszawa;
- **Radio:** TOK FM, Polskie Radio (Jedynka, Dwójka, Trójka, BIS, PR dla Zagranicy), Radio dla Ciebie, Radio Kolor, Radio PIN, Radio Niepokalanów, Radio Józef, Akademickie Radio Kampus;
- **Prasa:** „Gazeta Wyborcza” (w tym „Stołeczna” i dodatek „Co jest Grane”), „Rzeczpospolita” (w tym „Życie Warszawy”), „Dziennik” (w tym „7 Dni”), „Polska”, „Warsaw Voice”, „What’s up in Warsaw”, „Trybuna”, „Aktivist”, „Stolica”, „WiK – Wprost i Kultura”, „Warsaw Insider”, „Focus Historia”, „Istorijos” (Wilno), „Kurier Galicyjski” (Ukraina), Focus Historia;
- **Agencje informacyjne:** Polska Agencja Prasowa, Informacyjna Agencja Radiowa, Katolicka Agencja Informacyjna, a także najważniejsze **serwisy i portale internetowe** m.in. Gazeta.pl, Onet.pl, Interia, Wirtualna Polska, Dziennik PAP on-line, PAP Nauka w Polsce, Kulturalna Warszawa, Centrum Badań nad Zagładą Żydów IFiS PAN, Archidiecezjalne Centrum Informacji, Filmweb, Pora.pl, Warszawa On-line, Internetowa Stolica Polski, naszemiasto.pl, Studentnews, Wstęp wolny, Histmag.

Najważniejszym wydarzeniem pierwszego kwartału br. była wystawa *Tu się nigdy nic nie zmieni '68* zorganizowana we współpracy z Ośrodkiem KARTA, Uniwersytetem Warszawskim i Polską Agencją Prasową. Wystawie, prezentowanej w DSH, na skwerze oraz w przestrzeni wokół UW, towarzyszyły pokazy filmowe i spotkania ze świadkami, o których media informowały na bieżąco. Przeprowadzono kampanię promocyjną, wydane zostały specjalne druki — ulotki, afisze i plakaty oraz album *Rok 1968. Środek Peereleu* (wspólnie z OK). Dużym zainteresowaniem cieszyła się tegoroczna Noc Muzeów w DSH, nawiązująca tematyką do tego okresu. 17 maja 2008 DSH odwiedziło prawie 800 osób.

Kluczowym wydarzeniem drugiego kwartału było otwarcie wystawy *Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego*. Ekspozycja, prezentowana w plenerze i w DSH, jest panoramicznym spojrzeniem na dziedzictwo dawnych Kresów Wschodnich, wywiedzionym z unikatowej kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego. Organizujemy szereg imprez nawiązujących tematycznie do wystawy — pokazy filmowe i multimedialne, odczyty i spotkania z gośćmi. Zainicjowaliśmy w DSH **Warszawską Inicjatywę Kresową**, prowadzoną przez Tomasza K. Kozłowskiego we współpracy z warszawskimi środowiskami kresowymi i badaczami historii Kresów.

W omawianym okresie rozwinęliśmy także współpracę z placówkami zajmującymi się upowszechnianiem historii najnowszej — muzeami, wydawcami oraz uczelniami wyższymi, m.in. z Wydziałem Historycznym i Wydziałem Dziennikarstwa UW, Kolegium Europejskim Natolin, Laboratorium Reportażu, Collegium Civitas. Kolejne cykle imprez i wystawy poszerzają bazę kontaktów DSH. Rozwinęliśmy współpracę promocyjną z bibliotekami (BUW, Biblioteka Narodowa, biblioteki miejskie) oraz ośrodkami kultury (Dom Kultury Śródmieście, Centrum Sztuki Współczesnej, Śródmiejski Dom Kultury, Centrum Łowicka, Niemiecki Instytut Historyczny, Austriackie Forum Kultury).

Drugie półrocze 2008 to dwie duże realizacje: ekspozycja *W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie 1939–45*, przygotowana we współpracy z: Bildarchiv Preußischer Kulturbesitz Berlin, Bundesarchiv Koblenz, Museum Europäischer Kulturen/Staatliche Museen zu Berlin, Freundeskreis Willy-Brandt-Haus e.V., Herder Instytut Marburg, Collegium Civitas, Instytut Studiów Politycznych PAN; przy finansowym wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej) oraz wystawa *60 lat temu w Warszawie. Fotografie PAP 1947–48*, zorganizowana we współpracy z Polską Agencją Prasową.

Z wystawą warszawskich fotografii PAP związana była duża kampania promocyjna: po raz pierwszy nasze reklamy pojawiły się na billboardach w metrze, na przystankach tramwajowych i autobusowych (Citylight) oraz na ekranach Infoscreen na stacjach metra. Kampania w znaczący

sposób wpłynęła na frekwencję w DSH oraz zainteresowanie mediów (23 publikacje prasowe – prasa ogólnopolska i lokalna, 20 emisji w radio i telewizji, liczne doniesienia w internecie).

Organizowanym wydarzeniom towarzyszyły przygotowywane przez DSH plakaty, katalogi, ulotki, zaproszenia drukowane i internetowe. Drukowane materiały promocyjne i informacyjne dystrybuowaliśmy w placówkach kulturalnych, muzealnych i edukacyjnych stolicy, biurach informacji turystycznej, hotelach etc.

W pierwszym półroczu trwała budowa nowego serwisu internetowego, spełniającego wszelkie funkcje informacyjne, promocyjne oraz sprawozdawcze, związane z działalnością publiczną Domu Spotkań z Historią. Inauguracja zmodyfikowanego, nowoczesnego portalu w internecie nastąpiła 9 czerwca 2008 (www.dsh.waw.pl). Rozwijaliśmy równocześnie naszą ofertę multimedialną – w przestrzeni ekspozycyjnej pojawiły się stanowiska, pozwalające obejrzeć i odsłuchać relacje świadków historii.

Bogaty program merytoryczny, połączony z aktywną promocją, owocował systematycznie rosnącą frekwencją. W 2008 roku z naszej oferty skorzystało:

- **3801** uczniów;
- **14068** indywidualnych zwiedzających;
- **10 734** gości spotkań popołudniowych;
- tysiące osób zwiedzających wystawy plenerowe (w tym liczni zagraniczni goście stolicy).

A zatem łączną liczbę wszystkich odbiorców propozycji DSH (za wyjątkiem publikacji) szacować można w 2008 roku na ok. 45 000 osób.

Wraz ze sprawozdaniem rocznym składamy pakiet załączników (artykuły prasowe zgromadzone dzięki elektronicznemu monitoringowi mediów; dokumentacja fotograficzna; publikacje), ilustrujących dokonania DSH w 2008 roku. Układ załączników odpowiada strukturze niniejszego raportu.

WYSTAWY

Poniżej przedstawiamy w układzie chronologicznym aktywność ekspozycyjną DSH w 2008 roku:

1. Warszawa wokół kamienicy Lipińskiego

Ekspozycja przygotowana w 2007 roku i przedłużona do 31 stycznia 2008
Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią oraz Reinhold Polska
Miejsce: zabytkowa kamienica Lipińskiego, Aleje Jerozolimskie 63

Wystawa przygotowana rok temu na zlecenie renomowanej szwedzkiej firmy developerskiej Reinhold Polska — nowego właściciela kamienicy Józefa Lipińskiego, planującego odtworzenie jej zabytkowego charakteru — prezentuje życie tej części miasta począwszy od przełomu wieku XIX i XX.

2. Marzenie o upadku kurtyny. W 50. rocznicę podpisania Traktatów Rzymskich

5 grudnia 2007 – 3 marca 2008

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Ośrodek KARTA, Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce.

W ostatnim kwartale 2007 roku, wspólnie z Ośrodkiem KARTA, przygotowana została sfinansowana ze środków Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce ekspozycja plenerowa *Marzenie o upadku kurtyny. W 50. rocznicę podpisania Traktatów Rzymskich*. Jest to pierwsza wystawa na nowym systemie ekspozycyjnym DSH w galerii plenerowej wystaw czasowych u zbiegu Krakowskiego Przedmieścia i Karowej. Wystawa składa się z 30 wielkoformatowych plansz prezentujących fotografie archiwalne oraz cytaty z dokumentów, fragmenty artykułów prasowych, wypowiedzi świadków epoki. Opowiada o najważniejszych etapach powojennej historii podzielonej

Europy w kontekście integracji europejskiej — od roku 1945, poprzez 1957 (zawarcie Traktatów Rzymskich), aż do współczesności. Opowieść prowadzona jest z dwóch perspektyw dotyczących — Europy Środkowo-Wschodniej (mówiącej o opresyjności systemu komunistycznego) oraz Europy Zachodniej (pokazującej proces budowania wspólnoty wolnych i demokratycznych państw). Ostatnia część wystawy opisuje konsekwencje przełomu w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–91 i opowiada o współpracy między krajami europejskimi po upadku muru berlińskiego, polskiej drodze do członkostwa w Unii Europejskiej i funkcjonowaniu naszego kraju w poszerzonej Unii od maja 2004 do listopada 2007. We wrześniu 2008 odbyła się prezentacja wystawy w ramach XVIII Forum Ekonomicznego w Krynicy.

3. Realizacje związane z 40. rocznicą Marca '68

W związku z rocznicą wydarzeń marcowych DSH przygotował i wspierał kilka przedsięwzięć wystawienniczych, wydawniczych i naukowych na terenie stolicy.

Wystawa *Tu się nigdy nic nie zmieni* '68

7 marca – 4 maja 2008

Miejsce: Skwer u zbiegu ul. Karowej i Krakowskiego Przedmieścia, kampus główny Uniwersytetu, Warszawskiego, siedziba Domu Spotkań z Historią

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią we współpracy z Ośrodkiem KARTA i Uniwersytetem Warszawskim.

Partner wystawy: Polska Agencja Prasowa.

Ekspozycja składa się z 200 archiwalnych zdjęć (pochodzących głównie ze zbiorów PAP) oraz licznych tekstów źródłowych pokazujących zajścia marcowe i najważniejsze wydarzenia 1968 w Polsce, a także interwencję wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji. Rok 1968 to niechlubny schyłek gomułkowskiej „małej stabilizacji” (kampania antysemicka, antyinteligentka, czystki polityczne), a jednocześnie pierwsza w PRL próba inteligentkiego sprzeciwu wobec wszechwładnej cenzury i odgórnego, partyjnego sterowania kulturą i nauką. To również ważna cezura w powojennych dziejach Polski i Czechosłowacji, które podjęły próbę sprzeciwu wobec narzuconego przez Moskwę systemu totalitarnego.

Obszerny materiał wystawy podzielony został na trzy miejsca ekspozycyjne: kampus główny Uniwersytetu Warszawskiego, skwer u zbiegu ulicy Karowej i Krakowskiego Przedmieścia oraz salę Domu Spotkań z Historią.

W rejonie Krakowskiego Przedmieścia i Uniwersytetu Warszawskiego zaprezentowano wielkoformatowe fotografie przedstawiające wiec studentów UW 8 marca 1968 i zajścia uliczne, które rozegrały się w tej przestrzeni — brutalną akcją milicji i „aktywu robotniczego”.

Na skwerze przy ulicy Karowej pokazaliśmy zdjęcia ze spektaklu „Dziady”, którego odwołanie stało się bezpośrednim impulsem do wystąpień studenckich, protesty studentów wielu polskich uczelni, domagających się m.in. poszanowania zasad konstytucji, wolności słowa, zmiany polityki kulturalnej PRL, ale także wszelkiego typu oficjalne wiece, fotografie z organizowanych przez władzę demonstracji poparcia dla partii i jej przywódcy Władysława Gomułki, interwencji wojsk Układu Warszawskiego (ZSRR, Bułgarii, Węgier i Polski) w Czechosłowacji (sierpień–wrzesień) oraz obrazy z Dworca Gdańskiego — dramatyczne pożegnania z krajem osób pochodzenia żydowskiego.

W zmodernizowanej przestrzeni DSH przypomniane zostało życie codzienne w Polsce 1968 roku. Odrębnym akcentem tej części ekspozycji stały się fotografie dokumentujące publiczne samospalenie Ryszarda Siwca (8 września 1968) w proteście przeciwko interwencji w Czechosłowacji.

W otwarciu uczestniczyli m.in. Prezydent m.st. Warszawy Hanna Gronkiewicz-Waltz, prorektor UW prof. dr. hab. Wojciech Tygielski, prezes Ośrodka KARTA Zbigniew Gluza oraz Jan Lityński. Wystawie towarzyszyły pokazy filmowe i spotkania ze świadkami organizowane w DSH oraz prezentacja albumu *Rok 1968. Środek Peerelu*.

Dodatkowo obecność wystawy w przestrzeni miasta podkreślono trzema wariantami plakatu – poza wersją podstawową została przygotowana wersja z wydarzeniami na Politechnice Warszawskiej oraz przymusowymi wyjazdami osób pochodzenia żydowskiego z Dworca Gdańskiego.

Wystawa *Dokument podróży*

9–24 marca 2008

Miejsce: Narodowa Galeria Sztuki Zachęta

Organizatorzy: Fundacja SHALOM, Dom Spotkań z Historią, Narodowa Galeria Sztuki Zachęta

Patroni medialni: „Gazeta Wyborcza”, „Polityka”, TVP, TOK FM, „The Warsaw Voice”,

Onet.pl, empik

Projekt artystyczny Krystyny Piotrowskiej zatytułowany *Dokumenty podróży* wiąże się z czterdziestą rocznicą wydarzeń marcowych 1968 w Polsce. Wystawa poświęcona jest masowej emigracji ludzi pochodzenia żydowskiego, która miała miejsce na skutek prowadzonej wówczas w Polsce nagonki politycznej. Szacuje się, że w latach 1968–1972 na fali rosnącego antysemityzmu wyjechało z kraju ponad 15 tysięcy osób. Żydowscy emigranci, aby wyjechać z Polski, musieli zrzec się polskiego obywatelstwa. Zamiast paszportów otrzymywali tzw. dokument podróży, uprawniający wyłącznie do opuszczenia granic Polski, bez prawa powrotu.

Krystyna Piotrowska zebrała kilkadziesiąt wypowiedzi uczestników tych wydarzeń, które tworzą wideoinstalację *Wyjechałam, wyjechałem z Polski, bo...* Emigranci dwukrotnie mówią o przyczynach swojego wyjazdu — po polsku i w języku kraju, w którym się osiedlili. Widzowie wystawy mają także unikalną możliwość rozmowy, za pośrednictwem komunikatora internetowego, z osobami wypowiadającymi się w filmie. Krystyna Piotrowska poprosiła osoby, które wyjechały, o wysłanie listów na adresy, gdzie mieszkali przed opuszczeniem Polski. Listy, które powróciły, stały się częścią wystawy.

Konferencja naukowa *Żydowski Marzec*

Warszawa 5 – 10, 19 marca 2008

Miejsce: Żydowski Instytut Historyczny, Teatr Narodowy Scena przy Wierzbowej, Fundacja Shalom

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Teatr Narodowy, Fundacja Odnawiania Znaczeń, Fundacja Shalom, Stowarzyszenie „Midrasz”, Teatr Żydowski im. E. R. i I. Kamińskich, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce, Żydowski Instytut Historyczny we współpracy z Otwartą Rzeczpospolitą - Stowarzyszeniem przeciw Antysemityzmowi i Ksenofobii, Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk

Konferencja miała na celu spotkanie twórczych środowisk, znawców problematyki żydowskiej, historyków idei, artystów, przedstawicieli teatrów. Tematem referatów, rozmów i dyskusji była polsko-żydowska historia, literatura, polityka. Za punkt wyjścia obrano mesjanizm, charakterystyczny dla społecznej świadomości polskiej i żydowskiej. Organizatorów tych spotkań łączy przeświadczenie, iż w rocznicę Marca’68 warto rozważyć te zjawiska w kulturze, które wpłynęły na antysemickie nastroje społeczne oraz opinię publiczną — poczynając od XIX wieku, poprzez lata II wojny światowej, aż po lata 60. XX wieku ubiegłego i później... Do wspólnych dyskusji zaproszono emigrantów oraz przedstawicieli różnych środowisk naukowych i artystycznych. Miejsce spotkań — Teatr Narodowy i Teatr Żydowski — to symboliczny powrót do wydarzeń sprzed 40 lat, który znosi dawny podział na „swoich” i „obcych”¹. Przedsięwzięcie zwieńczy wydanie albumu pokonferencyjnego, stanowiącego obszerny zapis dyskusji

¹ **PROGRAM KONFERENCJI: 5 marca 2008. Żydowski Instytut Historyczny, Lata 60. Antecedencje Marca ’68.** Sesja naukowa pod patronatem Ministra Kultury i Sztuki Bogdana Zdrojewskiego. Udział wzięli m.in.: Andrzej Żbikowski, Krzysztof Persak, Tomasz Żukowski, Joanna Wawrzyniak, Jacek Leociak, Helena Datner, Jerzy Szacki, Marta Bucholc, Joanna Kusiak, Paweł Śpiewak. Spotkaniem w Żydowskim Instytucie Historycznym towarzyszyła wystawa Jerry’ego Bergmana *Syjniści do Syjamu*.

6 marca. Teatr Narodowy. Bohater, spisek i śmierć. Udział m.in.: Maria Janion, Anka Grupińska, Dorota Krawczyńska, Irena Grudzińska-Gross, Jacek Leociak, Dariusz Libionka, Sławomir Buryła, Michał Sobelman, Joanna Tokarska-Bakir, Jolanta Żyndul. **Żydowski Instytut Historyczny. Gdzie byliśmy? Gdzie jesteśmy?** Rozmowa Teresy Torańskiej z emigrantami.

7 marca. Teatr Narodowy. Polacy i Żydzi. Miłość i Nienawiść. Udział m.in.: Cristina von Braun, Ewa Toniał, Marta Piwińska, Grzegorz Jarzyna, Marcos Silber, Monika Adamczyk-Garbowska, Kazimiera Szczuka, Joanna Wiszniewicz, Anna Baumgart, Agnieszka Kurant.

8 marca. Teatr Żydowski. Polacy i Żydzi. Miłość i Nienawiść. Panel dyskusyjny z udziałem gości z Polski i ze świata na dużej scenie Teatru Żydowskiego oraz prezentacja zdjęć oraz występy artystów. W programie artystycznym udział wzięli: Joanna Szczepkowska, Gołda Tencer, Gabriel Lawit. Kierownictwo muzyczne: Janusz Tylman. Udział wzięli m.in.: Grzegorz Gauden, Jaff Jacek Schatz (Szwecja), Ilana Etgar (Izrael), Bella Szwarzman-Czarnota (Polska), Henryk Albert (Polska), Józef Lebenbaum (Szwecja), Michał Sobelman (Izrael), Branley (Bralek) Zeichner (Izrael), Gołda Tencer, Rivka Słomka- Ostaszewski (USA), Edward Odoner (Polska), Ilana Etgar (Izrael), Bella Szwarzman-Czarnota (Polska), Joanna Wiszniewicz (Polska), Tamara Sławni (USA), Artur Hofman (Polska).

wzbożonych wstępami oraz ilustracjami (pod redakcją prof. Marii Janion). Obecnie trwają prace merytoryczne nad przygotowaniem albumu, który ukaże się w pierwszej połowie 2009 roku. Zakończono już opracowanie autorskie i redakcyjne części tekstów, dostosowano strukturę całości publikacji do jej zawartości merytorycznej, zamówiono część tłumaczeń na język angielski. Na 2009 rok przewidziano wykonanie projektu graficznego, uzupełnienie ikonograficzne, redakcję części angielskiej, druk oraz szeroko zakrojoną dystrybucję, w tym także cykl spotkań tematycznych w DSH.

Album Rok 1968. Środek Peerelu

Wybór i opracowanie: Agnieszka Dębska
Projekt graficzny: Danuta Błahut-Biegańska, Teresa Lis
Konsultacja historyczna: prof. Jerzy Eisler
Wydawca: Dom Spotkań z Historią i Ośrodek KARTA
Partner projektu: Polska Agencja Prasowa

Chronologiczna, ilustrowana opowieść o 12 miesiącach 1968 roku zawierająca bogaty materiał ikonograficzny (zdjęcia, plakaty, ulotki, reprodukcje dzieł sztuki) i teksty źródłowe. Ze świadectw uczestników wydarzeń, fragmentów dzienników i wspomnień, wierszy, tekstów prasowych, oficjalnych przemówień i dokumentów esbeckich zbudowana została plastyczna, wielowymiarowa narracja przedstawiająca zarówno najważniejsze zdarzenia tytułowego roku, jak i dzień powszedni „środku Peerelu” — środka gomułkowskiej „małej stabilizacji”. Album ukazał się 8 marca, w dokładną rocznicę wydarzeń '68. Jego publikacji towarzyszyła promocja w DSH.

4. Wystawa *Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego*

Prezentacja archiwaliów w siedzibie Domu Spotkań z Historią:
12 czerwca – 31 sierpnia 2008
Ekspozycja plenerowa (skwer u zbiegu ul. Karowej i Krakowskiego Przedmieścia):
12 czerwca – 12 października 2008
Organizator: Dom Spotkań z Historią
Patron medialny: „Focus Historia”

Wystawa ukazuje wybrane aspekty życia na Kresach od końca XIX wieku do roku 1939. Geograficznie wystawa obrazuje Kresy w granicach państwowych II Rzeczypospolitej. Materiałem ilustracyjnym są przede wszystkim zdjęcia (reprodukcje fotografii i pocztówek). Jako dodatkowy materiał ilustracyjny służą: fragmenty tekstów, korespondencja, dokumenty, reprodukcje pieczętek i stempli, okładki wydawnictw, ulotki, druki propagandowe, reklamowe i firmowe, zaproszenia, etykiety, rysunki i grafiki, elementy zdobnictwa ludowego itp. W sposób symboliczny wykorzystane zostały także muzealia. Wszystkie wykorzystane w ramach wystawy materiały pochodzą ze zbiorów Tomasza Kuby Kozłowskiego. Wystawa składa się dwóch autonomicznych części — ekspozycji plenerowej na skwerze przy Krakowskim Przedmieściu i ul. Karowej oraz ekspozycji w siedzibie DSH.

W części plenerowej, którą tworzy ponad 30 dwustronnych paneli wystawienniczych, pokazujemy najważniejsze przestrzenie kresowego świata: wieś, dwór i pałac, miasteczko i miasto oraz uzdrowiska, kurorty i miejscowości letniskowe. Dodatkowym elementem ekspozycji plenerowej jest wielkoformatowy baner umieszczony na ścianie Klasztoru ss. Wizytek, prezentujący panoramę Stanisławowa, która w sposób symboliczny oddaje wieloetniczny, wielokulturowy i wieloreligijny charakter tamtych ziem.

Część ekspozycji w DSH prezentuje z kolei najistotniejsze obszary społecznego życia Kresów: dom i rodzinę, szkołę, wojsko, organizacje i stowarzyszenia. Kolejną część to ilustracja kresowych tożsamości w podziale na folklor, narodowość, religię i język. Ekspozycji w DSH towarzyszą

9 marca. Fundacja Shalom. Spotkanie z twórcami literatury, dedykowane pamięci Henryka Dasko. Prowadzący: Leopold (Poldek) Sobel (Anglia) Udział wzięli: Eli Barbur (Izrael), Joanna Wiszniewicz (Polska), Tamara Sławny (USA), Viktoria Korb (Niemcy), Michał Moszkowicz (Szwecja), Maria Stauber (Francja). Promocja książki Henryka Dasko *Dworzec Gdański* z udziałem Agaty Tuszyńskiej.

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE: 5-31 marca. Foyer Teatru Żydowskiego wystawa *Tu więcej pozostawili po sobie niż mieli*, **7-9 marca.** Projekcje filmów o Marcu '68 w klubie Fundacji Shalom „Mamele”: *Dokument podróży*, reż. Golda Tencer, Cwi Slepóń, 1998; *Farewell to my country*, reż. Andrzej Krakowski, 2002; *Dworzec Gdański*, reż. Maria Zmarz-Koczanowicz, 2007; *Dokument podróży*, widowisko z udziałem Jacka Kuronia, reż. Magdalena Łazarkiewicz, Golda Tencer, 1998 (65 min.). **10 marca.** Teatr Studio – Pałac Kultury i Nauki, *Wallstrasse 13*, scenariusz i reżyseria Bente Kahan. **19 marca.** Sala Kongresowa Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie, Grzegorz Gauden, Prezentacja: *Naród z Partią – Partia z Narodem*.

oryginalne muzealia i archiwalia z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego — ponad 200 oryginalnych pamiątek.

Uzupełnieniem wystawy jest stanowisko multimedialne z wyborem relacji dźwiękowych świadków ze zbiorów Archiwum Wschodniego Ośrodka KARTA oraz Archiwum Historii Mówionej. W księgarni DSH udostępniono wydawnictwa tematyczne — ponad sto tytułów *kresowian*. Przez cały okres ekspozycji w DSH organizowane były tematyczne imprezy: pokazy filmów (zarówno przedwojennych, jak i współczesnych), prelekcje, spotkania środowiskowe etc.

5. Wystawa *W obiektywie wroga.*

Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie (1939–1945)

4 września – 16 listopada 2008

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią

Partnerzy: Bildarchiv Preußischer Kulturbesitz Berlin, Bundesarchiv Koblenz, Museum Europäischer Kulturen/Staatliche Museen zu Berlin, Freundeskreis Willy-Brandt-Haus e.V., Herder Instytut Marburg, Collegium Civitas, Instytut Studiów Politycznych PAN

Przygotowano z finansowym wsparciem Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej

Wystawa pod patronatem Prezydent Warszawy Hanny Gronkiewicz-Waltz oraz Urzędującego Burmistrza Berlina Klause Wowereita.

Autorzy wystawy, Danuta Jackiewicz i Eugeniusz Cezary Król, wybrali 250 zdjęć wykonanych w Warszawie w latach 1939–45 przez Kompanie Propagandowe (Propaganda-Kompanien–PK) Wehrmachtu i Waffen-SS. Fotografie pochodzą ze zbiorów Archiwum Fotograficznego Pruskiego Dziedzictwa Kulturowego w Berlinie oraz Archiwum Federalnego w Koblencji. Zdjęciom towarzyszy komentarz historyczny autorów uzupełniony fragmentami dokumentów, dzienników (m.in. Wilma Hosenfelda, Józefa Goebbelsa), wspomnieniami mieszkańców Warszawy, a także artykułami z gazet z okresu okupacji, reprodukcjami plakatów i afiszów. Poszczególne rozdziały ekspozycji dotyczą: kampanii wrześniowej i zniszczeń Warszawy, represji wobec ludności polskiej i żydowskiej, życia codziennego w okupowanym mieście — zarówno po stronie „aryjskiej”, jak i w getcie (do jego likwidacji po powstaniu w 1943 roku), Powstania Warszawskiego, zagłady Warszawy od października 1944 do stycznia 1945.

Po ekspozycji warszawskiej wystawa będzie prezentowana w Domu Willego Brandta w Berlinie (kwiecień-czerwiec 2009). Instytut Herdera natomiast przygotowuje drugą wersję objazdową ekspozycji, która gościć będzie w kolejnych ośrodkach na terenie Niemiec. Wystawie towarzyszy dwujęzyczny album zawierający całość materiału opatrzonego rozszerzonym wstępem merytorycznym, wydany wspólnie z oficyną „Rytm”. Wystawa oraz album uzyskała dofinansowanie Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

6. Wystawa *Warszawa — da się zrobić!*

13 września–30 września 2008

Organizatorzy: Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych

Partnerzy: Dom Spotkań z Historią, Fundacja Partners Polska

Wystawa w ramach V Ogólnopolskiego Forum Inicjatyw Pozarządowych (OFIP)

Miejsce: Wystawa plenerowa, Krakowskie Przedmieście przy kościele św. Anny

Większość współcześnie działających organizacji pozarządowych w Polsce rozpoczęła swą działalność po 1989 roku. Ponad czterdzieści lat wcześniej, między 1947 a 1948 rokiem, przedwojenne organizacje społeczne uległy przymusowej likwidacji przez władze komunistyczne. Pamięć miasta okazała się jednak trwalsza niż polityka. Po dawnych społecznikach zostały miejsca — kamienice i budynki. Autorzy wystawy, pokazując miejsca, które zachowały się do dziś, starają się przywrócić pamięć o ludziach, organizacjach i ideach, które powstały w Warszawie. Wystawa prezentuje: Warszawskie Towarzystwo Cyklistów, Warszawskie Towarzystwo Dobroczynności, Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami, Spółdzielnia Spożywców „Społem”, Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa, Towarzystwo Biblioteki Publicznej, Warszawskie Towarzystwo Wioślarskie, Janusz Korczak – Towarzystwo „Nasz Dom”, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Ulicy, Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi.

Ogólnopolskie Forum Inicjatyw Pozarządowych jest jednym z największych wydarzeń o charakterze społeczno-kulturalnym, adresowanym do przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz do mieszkańców Warszawy. Patronat nad tegoroczną edycją objął Rektor Uniwersytetu Warszawskiego Prof. Dr hab. Katarzyna Chałasińska-Macukow oraz Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy Hanna Gronkiewicz-Waltz. Jedną z głównych atrakcji OFIP była wystawa plenerowa „Warszawa – da się zrobić” na Krakowskim Przedmieściu, róg Miodowej.

7. Wystawa *Erinnern, Forschen, Gedenken* *Pamiętać, badać, upamiętniać*

2 – 19 października 2008

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią i Fundacja Brandenburskich Miejsc Pamięci

Partnerzy: Kancelaria Stanu Kraju Związkowego Brandenburgia, Ambasada Republiki Federalnej Niemiec, Uniwersytet Viadrina

Wystawa w ramach obchodów Dnia Jedności Niemiec

Centralny punkt wystawy stanowi przemiana byłych obozów koncentracyjnych Sachsenhausen i Ravensbrück w miejsca pamięci — centra nauki i edukacji pracujące przede wszystkim z młodymi ludźmi. W 1993 roku land Brandenburgii powołał do życia Fundację Brandenburskie Miejsca Pamięci, niezależną fundację wyższej użyteczności prawa publicznego. Fundacja łączy trzy instytucje: Miejsce Pamięci i Muzeum Sachsenhausen wraz z filialnym Muzeum Marszu Śmierci, Miejsce Prestrogi i Pamięci Ravensbrück oraz Ośrodek Dokumentacji w dawnym więzieniu w Brandenburgu nad Hawelą. Wystawie towarzyszył film *Am Ende kommen die Touristen* berlińskiego reżysera Roberta Thalheima o młodym Niemcu odbywającym zastępczą służbę wojskową w byłym obozie koncentracyjnym Auschwitz i jego spotkaniu z dzisiejszą Polską w kontekście historii.

8. Wystawa *Tożsamość. Zaolzie*

28 października 2008 – 21 grudnia 2008

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Ośrodek KARTA

Patronat Honorowy: Ambasador Republiki Czeskiej w Rzeczypospolitej Polskiej Jan Sechter

Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Republice Czeskiej Jan Pastwa

Partnerzy: Profi LAB

Patroni Medialni: Onet.pl; Newsweek Polska, Polskie Radio dla Zagranicy, TVP Historia

Wystawa opowiada o współczesnych mieszkańcach Śląska Cieszyńskiego. Autorkami zdjęć i tekstów są Monika Bereżecka i Monika Redzisz, założycielki grupy fotograficznej Zorka Project. Bohaterowie wystawy to Polacy, Czesi, Ślązacy i Żydzi, których łączy sąsiedztwo, a dzieli wizja przynależności narodowej. Wystawa ma na celu przybliżyć oglądającym złożoną kwestię przynależności narodowej mieszkańców Śląska Cieszyńskiego. Historię życia bohaterów wystawy poznajemy dzięki towarzyszącym ikonografii cytatom, zwierzeniom i refleksjom. Wystawa jest częścią projektu *Zaolzie w XX wieku*, którego najważniejszym celem jest dialog polsko-czeski dotyczący wspólnej przeszłości. W styczniu i lutym 2009 wystawę prezentujemy w Śląskim Zamku Sztuki i Przedsiębiorczości w Cieszynie. W skład ekspozycji wchodzi 40 plasz w tym portrety i zdjęcia krajobrazowe oraz fragmenty świadectw osobistych.

9. Wystawa plenerowa *Teraz będzie Polska. Rok 1918*

7 listopada 2008 – 18 stycznia 2009

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią

Partnerzy: Ośrodek KARTA, AGORA

Wystawa w ramach obchodów 90. rocznicy odzyskania Niepodległości

Miejsce: Skwer u zbiegu ul. Karowej i Krakowskiego Przedmieścia

Plenerowa wystawa fotograficzna *Teraz będzie Polska. Rok 1918* powstała w 90. rocznicę odzyskania przez Polskę Niepodległości. Wystawa przywołuje atmosferę ostatnich miesięcy roku 1918. Opowiada historię wyzwalających się miast Krakowa, Lublina, Warszawy, Lwowa, Poznania oraz regionów: Śląska Cieszyńskiego, Królestwa, Galicji i Wielkopolskie. Odślania proces stawania się Polski i towarzyszące mu emocje — nadzieję i zwątpienie, gniew i radość. Pokazuje postawy i stan ducha Polaków w przeddzień odzyskania Niepodległości. Ekspozycja składa się z 18

wielkoformatowych dwustronnych plansz. Podzielona jest na trzy rozdziały: *Przed świtem* (nastroje i wydarzenia pierwszych 3 kwartałów 1918 roku), *Teraz będzie Polska* (stopniowe wyzwolenie ziem polskich), *W którą stronę* (nastroje po odzyskaniu wolności). Głównym materiałem ikonograficznym wystawy są zdjęcia z 1918 roku zebrane w ramach kwerendy do albumu *Rok 1918. Odzyskiwanie Niepodległej*, przygotowanego przez Agora S.A., Ośrodek KARTA i DSH. Jako materiał uzupełniający służą, pochodzące z prywatnych kolekcji: plakaty, odezwy, ulotki, dokumenty i korespondencja. Dopełnieniem ikonografii są cytaty i relacje świadków tamtych dni m.in. Józefa Piłsudskiego, Marii Dąbrowskiej, Jędrzeja Moraczewskiego, Macieja Rataja i innych.

10. Wystawa 60 lat temu w Warszawie. Fotografie PAP 1947–48

16 grudnia 2008 – 15 lutego 2009

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią i Polska Agencja Prasowa

Partnerzy: Filtoteka Narodowa

Wystawa w ramach obchodów 90. rocznicy odzyskania Niepodległości

Miejsce: Skwer u zbiegu ul. Karowej i Krakowskiego Przedmieścia

Wystawa fotografii z archiwum Polskiej Agencji Prasowej ukazuje zdjęcia wykonane przez profesjonalnych fotoreporterów prasowych, przechowywane przez lata wyłącznie w negatywach. Rejestrują one oficjalne i codzienne życie w Warszawie sprzed 60 lat. Autorki scenariusza: Anna Brzezińska-Skarżyńska (PAP) i Katarzyna Madoń-Mitzner (DSH) wybrały fotografie miasta budzącego się do życia i jego mieszkańców cieszących się „normalnością” na przekór wszechobecnym zniszczeniom — ludzi mieszkających w gruzach, pierwsze zatłoczone tramwaje z „wiszącymi” na stopniach wyrostkami, kolejkę do sklepu z butami firmy Bata wydawanymi na talony, budowę trasy W-Z. Fotografie ukazują też powstanie paramilitarnej „Powszechnej Organizacji Służba Polsce”, zjazd organizacji młodzieżowych, na którym powołano Związek Młodzieży Polskiej, a wreszcie zjazd zjednoczeniowy Polskiej Partii Robotniczej i Polskiej Partii Socjalistycznej, ustanawiający PZPR, ale także zdjęcia z pogrzebu kardynała Augusta Hlonda, czy masowej procesji w święto Bożego Ciała, procesu rotmistrza Witolda Pileckiego, czy przywódców Stronnictwa Narodowego.

Na wystawę składa się około 170 fotografii w różnych formatach, ułożonych tematycznie i uzupełnionych krótkimi komentarzami z ówczesnej prasy i prywatnych dzienników. Ważną częścią ekspozycji są fragmenty kronik filmowych z 1948 roku, nagrania dźwiękowe z epoki i relacje świadków oraz ponad 100 slajdów. Wystawa została wyróżniona jako tzw. „zachwyty roku” w corocznym „Bilansie w kulturze” na łamach dziennika „Rzeczpospolita”.

W 2008 roku podejmowaliśmy także **działania impresaryjne**, organizując m.in. ekspozycję wystawy *Wrzesień 1939 — kres niepodległej* w Centrum Informacji im. Jana Nowaka Jeziorańskiego (1 września – 1 października 2008) oraz prezentację wystawy *Tu się nigdy nic nie zmieni'68* w Dawnym Gmachu Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego (w ramach konferencji *Wolność i władza. Imperia, państwa i narody na Wschodzie XVIII – XXI wieku* — Warsaw East European Conference, 15–18 lipca 2008). Przygotowujemy też tournée wystawy plenerowej *Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego*, które zainaugurowała prezentacja w Bielańskim Ośrodku Kultury w ramach organizowanych przez Ośrodek Dni Kresowych (październik 2008). Najważniejszym dokonaniem impresariatu była wspomniana już prezentacja wystawy plenerowej *Marzenie o upadku kurtyny* w ramach XVII Forum Ekonomicznego w Krynicy (10–13 września 2008). DSH koordynuje także ekspozycje wystaw instytucji partnerskich. W ramach takich działań można wymienić organizację wystawy *Całkiem zwykli bohaterowie* w Dawnym Gmachu BUW-u oraz *Polacy–Węgrzy. Spotkania pod komunizmem* w ostrołęckim Muzeum Kultury Kurpiowskiej.

1. FONOTEKA (Archiwum Historii Mówionej)

Działające w ramach Medioteki Archiwum Historii Mówionej (AHM) pozyskuje, digitalizuje, archiwizuje i udostępnia relacje świadków XX wieku, nagrane w technice audio i wideo. **W 2008 roku AHM opracowało 732 relacje, zawierające łącznie 1692 godziny nagrań.** Archiwizowaliśmy relacje nagrane w ramach bieżących projektów *oral history* oraz zapisy zarejestrowane w latach ubiegłych przez Ośrodek KARTA. W ramach projektów Archiwum Wschodniego i Archiwum Opozycji zdigitalizowaliśmy 98 relacji, tj. 234 godzin wywiadów powstałych pod koniec lat 80. Ponadto kontynuowaliśmy akcję pozyskiwania relacji od dziennikarzy, historyków oraz przedstawicieli innych dyscyplin, stosujących metodologię *oral history* Zarchiwizowaliśmy także 57 spotkań ze świadkami historii, autorami książek, twórcami filmów oraz uczestnikami seminariów i debat poświęconych XX-wiecznej historii, odbywających się cyklicznie w DSH.

W 2008 roku zbiory Archiwum Historii Mówionej wzbogaciły się o **435 relacji** biograficznych, zarejestrowanych w ramach następujących projektów:

- ***KARTA z Polakami na Wschodzie***, realizowany na Białorusi, Ukrainie, Litwie, Łotwie i w Kazachstanie — **159** relacji;
- ***Zapomniani świadkowie XX wieku*** — **164** relacje oraz ***Krakowianie — zapomniani świadkowie XX wieku*** — **14** relacji;
- ***Pamiętanie Peerelu. Opowieści o wspólnych i indywidualnych sposobach na system: 1956-89*** — **45** relacji;
- ***Polsko-niemiecka pamięć. Biografie dawnych i obecnych mieszkańców gminy Krzyż Wielkopolski*** — **17** relacji;
- ***Kobiety wobec totalitaryzmu*** — **24** relacje;
- ***XX wiek na Zaolziu*** — **9** relacji;
- ***Zapomniane obozy nazistowskie*** — **3** relacje.

Fragmety relacji gromadzonych przez Archiwum Historii Mówionej są intensywnie wykorzystywane w pracy edukacyjnej Domu Spotkań z Historią, a także na odbywających się u nas wystawach (*Świat Kresów, W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie (1939-1945), 60 lat temu w Warszawie. Fotografie PAP 1947-48*), spotkaniach otwartych (*Ginące zaścianki. Szlachta zagrodowa na Samborszczyźnie*), cyklicznych spotkaniach edukacyjnych etc.

W ramach przygotowania wystaw czasowych *Wokół pałacu i dworu. Świat ocalony w kolekcji Janusza Przewłockiego, W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie (1939-1945), 60 lat temu w Warszawie. Fotografie PAP 1947-48* powstały **prezentacje multimedialne** towarzyszące ekspozycjom, dostępne na stanowiskach usytuowanych w przestrzeni wystaw. Prezentacje zawierają fragmenty relacji audio dotyczące życia codziennego przedstawianych osób, biogramy i fotografie portretowe świadków historii, których nagrania zostały wykorzystane.

W 2008 roku wybraliśmy i opracowaliśmy 450 dźwiękowych fragmentów relacji ze zbiorów AHM i 766 fragmentów tekstowych w języku polskim oraz 75 fragmentów w języku rosyjskim do portalu ***audiohistoria.pl.***, w którym prezentujemy osoby nagrywane w ramach różnych projektów *oral history*. Każda osoba przedstawiana jest w biogramie, a obok fragmentów relacji udostępniane są także zdjęcia współczesne i archiwalne oraz dokumenty dotyczące tej osoby.

Przy okazji wystawy *W obiektywie wroga* i w związku z ogłoszoną przez Urząd Miasta akcją ***Wrzesień miesiącem kombatanta*** AHM ogłosiło akcję nagrywania wspomnień wiekowych

mieszkańców stolicy, którzy pamiętają czasy niemieckiej okupacji. Zgłosiło się do nas blisko 50 osób, których relacje nagraliśmy.

Obecnie nagrywamy także relacje warszawiaków z pierwszych lat powojennych. Od momentu otwarcia wystawy *60 lat temu w Warszawie* zgłosiło się do nas 35 osób.

2. IKONOGRAFIA

Od stycznia 2007 prowadzimy edukacyjny serwis fotografii XX wieku, dostępny pod adresem internetowym: www.fotohistoria.pl. Celem przedsięwzięcia jest tworzenie ogólnodostępnego *on-line* zbioru fotografii z zakresu historii społecznej XX wieku (ze szczególnym uwzględnieniem terenu Polski i Europy Środkowowschodniej), ratowanie zagrożonych zbiorów oraz upowszechnianie zgromadzonych kolekcji. Podstawą serwisu są zbiory archiwalne Ośrodka KARTA i Polskiej Agencji Prasowej. Fotografie w serwisie posegregowane są w dwojaki sposób: albumami tematycznymi oraz rocznikami. Opis każdego zdjęcia podaje datę wykonania, nazwisko autora oraz słowa kluczowe (w międzynarodowym standardzie IPTC).

Do końca 2008 roku w serwisie udostępniliśmy dla celów edukacyjnych **49 968 zdjęć**. Od początku roku odnotowaliśmy 92 944 odwiedzin i 867 266 odsłon. Ponadto zgłaszają się do nas osoby dostarczające dodatkowych informacji na temat prezentowanych zdjęć, jak również przekazują fotografie z domowych archiwów do opracowania i umieszczenia na stronie *fotohistoria.pl*. Ofiarowane fotografie udostępniamy w osobnej kolekcji pod hasłem „dary”.

W 2008 roku przeprowadziliśmy proces digitalizacji i archiwizacji unikatowego zbioru zdjęć Eugeniusza Cydzika ze Lwowa (366 zdjęć, represjonowani w ZSRR). Ponadto dokonaliśmy opisu i udostępniliśmy kolekcje Jacka Łatkiewicza *Z pamiętnika artylerzysty*, 78 zdjęć dostępnych pod adresem http://www.fotohistoria.pl/main.php?g2_itemId=121472 oraz rodziny Józefowskich (represjonowani w ZSRR), 73 zdjęcia dostępne pod adresem http://www.fotohistoria.pl/main.php?g2_itemId=121155.

Na potrzeby prelekcji z cyklu „Opowieści z Kresów” odbywających się w DSH zdigitalizowaliśmy ponad 1200 zdjęć. Na potrzeby wystaw *Świat Kresów* zdigitalizowaliśmy ponad 600 zdjęć.

Działania publiczne podejmowane przez DSH są dokumentowane fotograficznie. W 2008 roku zgromadziliśmy 4121 uporządkowanych zdjęć. Wybrane galerie zdjęć prezentujemy na naszej stronie internetowej. Wszystkie kolekcje są dostępne w siedzibie DSH na płytach DVD (w załączeniu przedstawiamy płytę CD z prezentacją wybranych zdjęć).

3. FILMOTEKA

W roku 2008 kontynuowaliśmy cykl *Przez kino do historii*, prowadzony przez prof. Eugeniusza Cezarego Króla. W jego ramach odbyły się następujące projekcje:

1. 25 stycznia — *Nie było słońca tej wiosny* (1983, 86') reż. Juliusz Janicki,
2. 15 lutego — *Cień* (1956, 98') reż. Jerzy Kawalerowicz,
3. 28 marca — *Dom na pustkowiu* (1949, 82'), reż. Jan Rybkowski,
4. 18 kwietnia — *Pętla* (1958, 96'), reż. Wojciech Jerzy Has,
5. 30 maja — *Miasto nieujarzmione* (1950, 86'), reż. Jerzy Zarzycki,
6. 26 czerwca — *Żołnierz zwycięstwa cz. 1. Lata walki* (1953, 96'), reż. Wanda Jakubowska,
7. 17 lipca — *Żołnierz zwycięstwa cz. 1. Zwycięstwo* (1953, 119'), reż. Wanda Jakubowska,
8. 28 sierpnia — *Kariera* (1954, 73'), reż. Jan Koecher,
9. 25 września — *Zamach* (1958, 81'), reż. Jerzy Passendorfer,
10. 24 października — *Cafe pod Minogą* (1959, 88'), reż. Bronisław Brok,
11. 22 listopada — *Ulica Graniczna* (1948, 114'), reż. Aleksander Ford,

12. 18 grudnia — *Sprawa do załatwienia* (1953, 81'), reż. Jan Rybkowski, Jan Fethke.

W listopadzie 2008 zadebiutował nowy cykl *Kamera za żelazną kurtyną*. W jego ramach wyświetlamy filmy fabularne zrealizowane w krajach byłego bloku wschodniego dotyczące lat 1945–1989.

1. 28 listopada — *Skowronki na uwiezi* (1969, 90') reż. Jiří Menzel. Wprowadzenie do filmu wygłosił dr Patrycjusz Pająk, bohemista z Instytutu Sławistyki Zachodniej i Południowej UW,
2. 12 grudnia — *Słoneczna Aleja* (1999, 101') reż. Leander Haußmann. Wprowadzenie do filmu wygłosił dr Robert Małecki z Instytutu Germanistyki UW.

W związku z otwarciem wystawy czasowej *Tu się nigdy nic nie zmieni '68*, filмотeka zorganizowała cykl pokazów *Rok 1968 w filmie*. Zaprezentowaliśmy następujące filmy:

1. 9 marca — *I naprawdę nie wiedzieliśmy* (1993, 50'), reż. Andrzej Titkow. Spotkanie z Andrzejem Titkowem,
2. 14 marca — *Rachela na Dworcu Gdańskim* (2006, 45'), reż. Ewa Szprynger. Spotkanie z Ewą Szprynger,
3. 25 kwietnia — *Siedmiu Żydów z mojej klasy* (1991, 40'), reż. Marcel Łoziński Spotkanie z Marcelem Łozińskim i Jerzym Diatłowickim,
4. 20 maja — *Kredens* (2007, 26'), reż. Jacob Dammas oraz *Niedokończona historia: Marzec '68* (2008, 39'), reż. Jolanta Kessler-Chojecka, Jacek Chojecki. Spotkanie z Jackiem Chojeckim i Jacobem Dammasem.
5. 24 października — *Nie ma powodów do radości* (1998, 30'), reż. Jerzy Diatłowicki. Spotkanie z Jerzym Diatłowickim.

W pierwszy czerwcowy weekend w DSH przygotowaliśmy trzydniowy pokaz filmów fabularnych Jana Hřebejka pod hasłem *Historia w czeskim filmie*:

1. 6. czerwca — *Musimy sobie pomagać* (2000, 110'), reż. Jan Hřebejk. Wprowadzenie do filmu wygłosił Aleksander Kaczorowski, dziennikarz, bohemista, tłumacz.
2. 7 czerwca — *Pod jednym dachem* (1999, 115'), reż. Jan Hřebejk. Prelekcję wygłosiła Katarzyna Taras, wykładowca na UKSW, filmoznawca, krytyk filmowy.
3. 8 czerwca — *Pupendo* (2003, 120'), reż. Jan Hřebejk. Wprowadzenie do filmu wygłosił Andrzej Kawecki, filmoznawca i krytyk.

W czerwcu, po otwarciu nowej wystawy czasowej *Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego*, Filмотeka rozpoczęła cykl pokazów w ramach *Kina kresowego*:

1. 24 czerwca — *Kresy* (1998, 59') reż. Jarosław Sypniewski,
2. 4 lipca — *Włóczęgi* (1939, 91') reż. Michał Waszyński,
3. 18 lipca — *Przybłęda* (1933, 64'), reż. Jan Nowina-Przybylski,
4. 25 lipca — *Będzie lepiej* (1936, 90'), reż. Michał Waszyński,
5. 8 sierpnia — *Lwów tam i u mnie* (1998, 54'), reż. Jerzy Janicki, Józef Gębski
6. 22 sierpnia — *Kraj lat dziecińczych* (2005, 30'), reż. Ewa Szakalicka,
7. 21 września — *Lwów Zbigniewa Herberta* (1999, 41'), reż. Jerzy Morawski oraz *Śladami Vincenza* (2000, 57'), reż. Waldemar Czechowski,
8. 19 października 2008 — *Podróż do Lwowa w lata 30.* (2000, 52'), reż. Jerzy Janicki oraz *Śladami starej kroniki* (1998, 46'), reż. Joanna Wierzbicka
9. 21 listopada 2008 — *Tońko, czyli legenda o ostatnim batiarze* (1988, 51'), reż. Włodzimierz Stępiński,
10. 23 listopada 2008 — *Wszystko dla Orląt* (1991, 28'), reż. Zbigniew Kowalewski oraz *Cmentarz Orląt* (2002, 40'), reż. Andrzej Czulda.

Podczas prezentacji wystawy *W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie (1939-1945)* Filmoteka DSH zorganizowała trzyczęściowy cykl **Propaganda nazistowska wobec Polski w latach II wojny światowej**:

1. 12 września 2008 — pokaz niemieckich kronik, zaprezentowane zostały materiały propagandowe nakręcone w Polsce w okresie sierpień–wrzesień 1939 oraz podczas Powstania Warszawskiego,
2. 9 października 2008 — *Chrzest bojowy* (1940, 84'), reż. Hans Bertram,
3. 14 listopada 2008 — *Tygodniki dźwiękowe Generalnej Guberni*. W skład pokazu weszło sześć wydań unikalnych kronik nakręconych przez Niemców w okupowanej Polsce.

W związku z wystawą *W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie (1939-1945)* pokazaliśmy także następujące filmy dokumentalne:

1. 19 września 2008 — *Fotoamator* (1998, 55') reż. Dariusz Jabłoński oraz spotkanie z reżyserem,
2. 7 października 2008 — *Dzięki Niemu żyjemy* (2008, 45'), reż. A. Marek Drajzewski oraz spotkanie z reżyserem,
3. 5 listopada 2008 — *Władysław Szpilman 1911 – 2000. Własnymi słowami* (2004, 56'), reż. A. Marek Drajzewski oraz spotkanie z reżyserem.

Otwarcia wystawy plenerowej *Teraz będzie Polska. Rok 1918* towarzyszyły pokazy przedwojennych filmów:

1. 8 listopada 2008 — *Sztandar wolności* (1935, 80') reż. Ryszard Ordyński,
2. 9 listopada 2008 — *Bohaterowie Sybiru* (1936, 93'), reż. Michał Waszyński.

Filmoteka DSH przygotowała materiały filmowe będące częścią wystawy *60 lat temu w Warszawie. Fotografie PAP 1947–48*. Na ekspozycji jest prezentowanych ponad 50 minut archiwalnych nagrań dotyczących stolicy w 1948 roku.

Filmoteka przygotowywała także pokazy przy okazji innych spotkań organizowanych w DSH.

1. 4 kwietnia 2008 — Spotkanie z varsavianistą Zygmuntem Walkowskim i pokaz filmu *Wilcza 11. Telepatrzydło* (2007, 32'), reż. Aleksandra Domańska
2. 10 kwietnia 2008 — *Dni Sybiraków* (wspólnie z Ośrodkiem KARTA) — *Wszystko, co najważniejsze...* (1993, 98'), reż. Robert Gliński
3. 11 kwietnia 2008 — *Dni Sybiraków* (wsp— *Ostatni świadek* (2005, 72'), reż. Paweł Woldan,
4. *... powinniście być wdzięczni Stalinowi* (1999, 52') reż. Andrzej Trzos-Rastawiecki.
5. 17 maja 2008 — warszawska Noc Muzeów — maraton filmowy pod hasłem *Środek Peerelu*:
 - *1968. Szczęśliwego Nowego Roku* (1992, 89'), reż. Jacek Bromski
 - *Jeden dzień w PRL* (2005, 58'), reż. Maciej Drygas
 - *Marcowe migdały* (1989, 89'), reż. Radosław Piwowarski
 - *Kroniki filmowe z lat 60.*

EDUKACJA

1. Warsztaty edukacyjne wokół wystaw czasowych

Podstawowym narzędziem edukacyjnym do zakończenia prac nad wystawą stałą, pozostają wystawy czasowe. Tematyka warsztatów jest skorelowana z tematyką organizowanych przez nas ekspozycji. Prowadzimy zajęcia dla szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich. Zakończony w minionym roku remont siedziby stworzył nową jakość dla naszych działań edukacyjnych. Zajęcia prowadzone są przy użyciu nowoczesnych środków audio-wizualnych. DSH dysponuje nowoczesną, dźwiękoszczelną salą projekcyjną oraz czytelnią multimedialną. W trakcie zajęć

ekspozycja służy jako ilustracja podnoszonych zagadnień. Uczniowie aktywnie pracują ze źródłami, analizują materiały ikonograficzne, odsłuchują relacje świadków i uczestniczą w projekcjach filmowych.

W okresie marzec-sierpień edukatorzy DSH prowadzili cykle warsztatowe wokół dwóch wiodących tematów, wyznaczonych przez prezentowane w tym czasie ekspozycje czasowe:

- **Lekcja PRL-u. Marzec 1968** wokół wystawy *Tu się nigdy nic nie zmieni '68* (7 marca 2008–31 maja 2008): pokaz filmów dokumentalnych, analiza wydarzeń na Uniwersytecie Warszawskim i dyskusja o postawach młodzieży w 1968 roku.
- **W poszukiwaniu zagubionej tożsamości** wokół wystawy *Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego*: warsztaty multimedialne, zwiedzanie wystawy, dyskusja wokół problemów: *Kresy – utracona ojczyzna, Kolekcjonerstwo jako forma przywracania pamięci*.

Latem warsztaty prowadzone były również na skwerze u zbiegu ulic Karowej i Krakowskiego Przedmieścia. Wobec rosnącego zainteresowania tematyką kresową, uruchomiliśmy we wrześniu 2008 interdyscyplinarny cykl zajęć poświęconych wielowątkowemu dziedzictwu Kresów Wschodnich zatytułowany *Świat Kresów*. Zajęcia prowadzi autor wystawy, specjalista od tematyki kresowej Tomasz Kuba Kozłowski. Szczególnym walorem warsztatów jest wykorzystanie oryginalnej ikonografii oraz ekspozatów z bogatej kolekcji autora. W trakcie spotkań prezentowane są również fragmenty archiwalnych filmów i relacje świadków pochodzące ze zbiorów Ośrodka KARTA. Proponujemy następujące tematy warsztatów:

- *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur*
- *Literackie dziedzictwo Kresów. Od Reja do Makuszyńskiego i Kapuścińskiego — znaczenie twórców urodzonych na Kresach w polskiej literaturze i kulturze*
- *Od Wileńszczyzny do Czarnohory – panorama krain geograficzno-historycznych w II Rzeczypospolitej*.

Oprócz cyklicznych warsztatów w pierwszej połowie roku odbyło się również kilka spotkań o charakterze specjalnym:

- **Deportacje Polaków na Wschód** w związku z imprezą **Dni Sybiraków — w 20 rocznicę „Indeksu Represjonowanych”** Ośrodka KARTA.
- **Stan wojenny w oczach dzieci i młodzieży** w związku z obchodami na terenie XI Liceum Ogólnokształcącego im. M. Reja w Warszawie 26. rocznicy śmierci Emila Barchańskiego.
- spektakl teatralny (monodram) **Marek Edelman: Życie. Po prostu**. W multimedialnym spektaklu o Marku Edelmanie Tomasz Schimscheiner opowiedział o dramatycznym życiu jednego z przywódców powstania w getcie warszawskim, wprowadził młodych widzów w świat jego wartości, przeżyć i doświadczeń. W monodramie wykorzystano materiały filmowe i fotograficzne oraz wypowiedzi Edelmana z jego pierwszej książkowej biografii *Marek Edelman: Życie. Po prostu*.

Wraz z otwarciem nowej wystawy *W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie (1939-1945)* nasza oferta edukacyjna została wzbogacona o cykl zajęć poświęconych okupacji hitlerowskiej (*W okupowanej Warszawie*). Zajęcia prowadzone są w oparciu o materiały ikonograficzne zgromadzone na wystawie. W warsztatach wykorzystujemy dokumenty, dzienniki, wspomnienia mieszkańców Warszawy, fragmenty z prasy okupacyjnej, reprodukcje plakatów i afiszów. W ramach tego wątku prowadzimy następujące warsztaty:

- *Życie codzienne w okupowanej Warszawie*
- *Warszawa we wrześniu 1939*
- *Życie codzienne w getcie warszawskim*
- *Życie uciekinierów z getta warszawskiego po „aryjskiej stronie” — panorama postaw*
- *Wilm Hosenfeld — niezwykła postawa oficera Wehrmachtu*.

Wobec rosnącego zainteresowania tematyką varsavianistyczną, rozpoczęliśmy we wrześniu 2008 cykl zajęć zatytułowanych *Warszawa w zdjęciach lotniczych 1939-1945*. Zajęcia prowadzi Zygmunt Walkowski — specjalista od interpretacji fotografii okupowanej Warszawy. Uczestnicy warsztatów odtwarzają dzieje miasta poprzez analizę archiwalnych zdjęć lotniczych. Fotografie pochodzą ze zbiorów niemieckich przejętych po wojnie przez armię amerykańską i odnalezionych przez autora spotkań. W czasie spotkania uczniowie mają okazję porównać współczesny obraz miasta z tym zarejestrowanym przez niemieckich lotników. Tematy prowadzonych warsztatów:

- *Warszawa 1939-45 — panorama zagłady miasta*
- *Warszawa — wrzesień 1939*
- *Powstanie Warszawskie*
- *Zamek Królewski — rekonstrukcja wydarzeń.*

W związku z 90-tą rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości Dział Edukacji prowadził zajęcia zatytułowane *Lekcja niepodległości*. Warsztaty prowadzone były w oparciu o materiały pochodzące z kwerend Ośrodka KARTA do albumu *Rok 1918. Odzyskiwanie Niepodległej* oraz wystawy *Teraz będzie Polska. Rok 1918*. Podczas zajęć wykorzystano także fragmenty filmów archiwalnych z lat 1914–1920 oraz relacje świadków z Archiwum Historii Mówionej.

W listopadzie 2008 uruchomiliśmy cykl warsztatów stanowiących część projektu historii mówionej: *Pamiętanie Peerelu. Opowieści o wspólnych i indywidualnych sposobach na system: 1956-1989* prowadzonego przez pisarkę i dziennikarkę Ankę Grupińską. Celem projektu jest przybliżenie uczniom historii Peerelu przez indywidualne doświadczenia uczestników wydarzeń. Zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi. Uczniowie zapoznają się z relacjami świadków, zdjęciami, filmami i dokumentami. Cykl koordynuje socjolog Jagna Kofta. W ramach cyklu nauczyciele otrzymują notesy edukacyjne wydawane przez autorów projektu. Notesy są skonstruowane z fragmentów wywiadów, opatrzone komentarzem, zawierają także „Pomocnik dla nauczyciela i ucznia”, obejmujący kalendarium wydarzeń, krótkie biogramy bohaterów opowieści, słowniczek pojęć oraz dwa gotowe scenariusze lekcji.

W listopadzie uruchomiliśmy kolejne warsztaty z historii Peerelu pod tytułem *Opowieści o Grudniu '81*.

2. Spotkania ze świadkami

W 2008 roku podjęliśmy współpracę edukacyjną z Fundacją Polsko-Niemieckie Pojednanie, polegającą na wspólnym organizowaniu spotkań młodzieży szkół ponadpodstawowych ze świadkami — ofiarami represji niemieckich podczas II wojny światowej. Pierwsze spotkanie z tego cyklu odbyło się 27 maja 2008, a jego bohaterem był Józef Kuźba, ponad dziewięćdziesięcioletni dzisiaj były więzień obozu koncentracyjnego Sachsenhausen. Spotkania ze świadkami odbywają się w sali projekcyjnej DSH i mają multimedialny charakter — rozmowie towarzyszą pokazy fragmentów filmów dokumentalnych, zdjęć i dokumentów archiwalnych. W okresie wrzesień-grudzień zorganizowano we współpracy z Fundacją cztery spotkania ze świadkami. Uczestniczyło w nich ogółem 120 uczniów.

3. Ścieżki mniejszości

Od marca do grudnia 2008 DSH wraz z Fundacją *Inna przestrzeń* realizował projekt edukacyjny *Ścieżki Mniejszości*, skierowany do młodzieży warszawskich szkół gimnazjalnych. Projekt został uruchomiony w ramach **Europejskiego Roku Dialogu Międzykulturowego**. Uczniowie odkrywali historię zamieszkujących Warszawę mniejszości żydowskiej, rosyjskiej i niemieckiej w XIX i XX wieku, a następnie opracowali trzy tematyczne trasy spacerowe. W ramach pierwszej, pilotażowej edycji projektu wzięło udział 60 uczniów z czterech warszawskich gimnazjów.

Młodzież na podstawie własnych deklaracji podzieliła się na trzy grupy: „żydowską”, „rosyjską” i „niemiecką”. W maju dla każdej z grup przeprowadzono cykl dwudniowych warsztatów integracyjno-aktywizujących. Warsztaty prowadzili doświadczeni trenerzy. W ramach zajęć odbyły się również krótkie spacerunki poświęcone historii miejsc sąsiadujących z DSH poprowadzone przez

Krzysztofa Wittelsa. W czerwcu zorganizowaliśmy warsztaty dotyczące historii trzech mniejszości. Historię warszawskich Żydów przedstawiła Anna Halbersztat — współpracowniczka czasopisma „Midrasz”, studentka judaistyki. Dzieje warszawskich Niemców i Rosjan nakreślił Tadeusz W. Świątek — varsavianista, autor książek o dziejach rodzin pochodzenia cudzoziemskiego w Warszawie na przełomie XIX i XX wieku, współrealizator ok. 60 filmów dokumentalnych w ramach varsavianistycznego cyklu TVP 3 „Saga rodów”. Wykładom towarzyszyły prezentacje fotografii opisywanych miejsc oraz dyskusja z młodzieżą.

Od czerwca do października odbywały się regularne spotkania robocze trzech grup. W ramach spotkań omawiano postępy w opracowywaniu ścieżki, pomagano zdobywać informacje o poszczególnych miejscach, pomagano w przygotowaniu materiałów, szykowano uczniów do publicznej prezentacji.

Na przełomie września i października odbyły się warsztaty fotograficzne, osobno dla każdej grup. Celem warsztatów było wprowadzenie do podstawowych zagadnień fotografii (wybór tematu zdjęcia, zagadnienia kompozycji, światła etc.) oraz udokumentowanie — pod okiem fotografa — miejsc wyznaczonych w ramach tras spacerowych. Spotkania prowadzili zawodowi fotograficy — Malwina Ziemkiewicz i Łukasz Giersz.

18, 19 i 25 października 2008 odbyły się publiczne prezentacje wyników pracy poszczególnych grup w postaci wycieczek śladami warszawskich mniejszości — w całości zaplanowane i przeprowadzone przez młodzież. W spacerach, obok uczniów, wzięli udział ich rodzice, nauczyciele, a także warszawiaczy. Łącznie w trzech spacerach wzięło udział 140 osób. Powstał również film dokumentujący spacer zrealizowany przez Adama Gzyrę — muzyka, reżysera dźwiękowego i dokumentalistę.

Uroczyste podsumowanie projektu odbyło się 7 grudnia w siedzibie DSH. Oprócz uczniów-uczestników projektu obecni byli ich nauczyciele, rówieśnicy ale także kilkoro warszawskich przewodników PTTK oraz nauczycieli z innych szkół. Spotkanie miało następujący przebieg: 1) każda grupa przygotowała osobną prezentację, podczas której uczestnicy opowiadali o swojej pracy, doświadczeniach, rezultatach projektu oraz odpowiadali na pytania publiczności; 2) prezentacja filmowego zapisu każdego spaceru; 3) na zakończenie wręczono uczniom dyplomy, płyty DVD z filmem dokumentującym projekt oraz płytę z grą „Poszukiwacze Zaginionej Warszawy”. W ramach projektu powstały:

- foldery z opracowanymi trasami spacerów
- strona internetowa dokumentująca realizację projektu www.sciezkimniejszosci.waw.pl
- film dokumentujący spacer śladami mniejszości.

4. Prowincja w XX wieku

Projekt realizowany wspólnie ze Stowarzyszeniem Nauczycieli Humanistów Prowincja, którego głównym celem jest odkrywanie przez młodzież historii lokalnej i kształtowanie poprzez samodzielną pracę nad tą historią postaw tolerancji i otwartości wobec innych kultur i nacji. Stała prezentacja efektów tego programu w Warszawie służy popularyzacji lokalnych inicjatyw. Zasadnicze formy współpracy to:

- Cykliczne spotkania w DSH i publiczna prezentacja projektów historycznych realizowanych przez nauczycieli Stowarzyszenia Prowincja wspólnie z uczniami i społecznościami lokalnymi; dyskusja wokół projektów z udziałem konsultantów-specjalistów;
- Spotkania robocze w miejscowościach, gdzie działają nauczyciele ze Stowarzyszenia Prowincja i gdzie realizowane są wspólne projekty dokumentacyjno-edukacyjne dotyczące historii lokalnej;
- Wyjazdy terenowe pracowników i współpracowników DSH, mające charakter konsultacji i merytorycznego wsparcia nauczycieli i uczniów działających na swoim terenie.

W ramach współpracy ze Stowarzyszeniem Prowincja w dniach 3-4 października odbyły się w naszej siedzibie dwa spotkania z udziałem jego członków. 3 października Stowarzyszenie poprowadziło warsztaty dla członków Klubu Historii Bliskiej: jak pracować z młodzieżą wykorzystując Historię Mówioną. 4 października odbyła się publiczna prezentacja projektu realizowanego przez uczniów i nauczycieli Zespołu Szkół w Szczekocinach *Żydzi Szczekocińscy. Osoby, miejsca, pamięć*. W ramach spotkania przedstawiono prezentację multimedialną, pokazano nagrania wideo w ramach szczekocińskiej Historii Mówionej, zaprezentowano pieśni żydowskie. Spotkaniu towarzyszyła promocja książki poświęconej Żydom szczekocińskim.

5. Klub Przyjaciół KARTY

W 2008 roku Dział Edukacji zorganizował 12 spotkań w ramach Klubu Przyjaciół KARTY, dotyczące przede wszystkim historii Peerelu. Odbywały się one na terenie XI Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Reja, a od września ponownie w siedzibie DSH. Opiekunem Klubu jest nauczyciel historii liceum im. Reja Jacek Konik.

Dom Spotkań z Historią patronował powstaniu książki napisanej przez uczniów liceum im. Reja. Uczniowie postanowili dowiedzieć się więcej o losach swoich starszych kolegów, których młodość przypadła na trudne czasy stanu wojennego. W książce młodzi autorzy opisali losy uczniów działających w opozycji oraz odtworzyli klimat szkoły sprzed 25 lat. 22 października w DSH odbyła się promocja książki *Rejacy w stanie wojennym* oraz spotkanie z autorami, aktywnymi członkami Klubu KARTY: Agnieszką Młynarczyk, Martą Taperek, Pawłem Jędrasem i Sebastianem Paniczem.

6. Klub Historii Bliskiej

Podczas XII finału konkursu „Historii Bliskiej” 9 czerwca 2008 wspólnie z Ośrodkiem KARTA powołaliśmy przy DSH **warszawski Klub Historii Bliskiej**. Jest to Klub zrzeszający uczniów, studentów (absolwenci kolejnych edycji konkursu), ekspertów, naukowców, publicystów oraz nauczycieli historii, którzy chcą korzystać z propozycji edukacyjnych DSH oraz są gotowi współtworzyć nasz program. Celem Klubu jest upowszechnianie w Polsce i za granicą wiedzy i aktywnego stosunku do historii najnowszej — głównie drogą działań edukacyjnych opartych na formule badawczego doświadczenia przeszłości wypracowanej przez konkursy „Historii Bliskiej” i EUSTORY (europejska sieć konkursów w 17 krajach Europy).

Planowane działania Klubu to między innymi:

- Upowszechnianie dokonań konkursów (m.in. prezentacje prac, wystawy, dyskusje) w DSH oraz za pośrednictwem strony internetowej Ośrodka KARTA (www.uczyc-sie-z-historii.pl);
- Warsztaty historyczne i metodyczne (metoda projektu, zasady *oral history*), seminaria, szkolenia i konferencje w DSH;
- Realizacja działań Klubu w społecznościach lokalnych (prezentacja efektów prac w lokalnej prasie, organizacja spotkań);
- Wspieranie byłych laureatów w ich rozwoju w dziedzinach związanych z tematyką Klubu (historia, prawa człowieka, dziennikarstwo zaangażowane, edukacja), a także umożliwienie im kontaktów zagranicznych za pośrednictwem EUSTORY oraz prezentacji ich dokonań w DSH.

W porozumieniu z Biurem Edukacji Urzędu Miasta szkoły warszawskie zostały obdarowane zestawem publikacji Ośrodka KARTA, które stanowią swoiste zaproszenie do stosowania źródłowej formuły pracy edukacyjnej nad historią XX wieku, także na terenie Domu Spotkań z Historią. Do Klubu Historii Bliskiej przystąpiło już kilkudziesięciu warszawskich nauczycieli historii, którzy razem z laureatami dwunastu konkursów szkolnych „Historii Bliskiej” tworzyć będą podstawowe środowisko edukacyjne DSH, pomagając wyznaczać kierunki naszej pracy z młodzieżą.

W ramach działalności Klubu odbyły się dwa spotkania zorganizowane dla jego członków:

- 23 września zorganizowaliśmy spotkanie z autorem prezentowanej w DSH wystawy *W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie (1939-1945)* profesorem E. C. Królem poświęcone okupowanej Warszawie. Członkowie Klubu otrzymali katalog wystawy.
- 3 października Stowarzyszenie Nauczycieli Prowincja ze Szczekocin poprowadziło warsztaty dla członków Klubu Historii Bliskiej: jak pracować z młodzieżą wykorzystując Historię Mówioną.

7. Współpraca z nauczycielami i metodykami

Na początku 2008 roku nawiązaliśmy systemową współpracę z Biurem Edukacji Urzędu Miasta. W maju odbyła się w DSH narada z warszawskimi doradcami metodycznymi nauczania historii i wiedzy o społeczeństwie. Uzgodniliśmy mechanizm kształtowania oferty edukacyjnej DSH, adresowanej do stołecznych szkół. W pierwszej połowie czerwca na czterech spotkaniach specjalnych gościliśmy w DSH nauczycieli historii szkół warszawskich wszystkich poziomów, omawiając potrzeby związane z nauczaniem historii XX wieku w kontekście obowiązującej podstawy programowej oraz szkolnej praktyki. Ponadto 18 września w naszej siedzibie odbyła się konferencja przedmiotowo-metodyczna zorganizowana przez Zespół Doradców Metodycznych Historii i WOS m.st. Warszawy. W trakcie konferencji prof. Andrzej Friszke wygłosił referat: *90-rocznica odzyskania niepodległości w kontekście pracy nauczyciela historii*. Pracownicy Działu Edukacji DSH wzięli ponadto udział w dwóch konferencjach:

- IV Białoleckiej Konferencji Nauczycieli Historii i Języka Polskiego w CV Liceum Ogólnokształcącym z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Zbigniewa Herberta. Temat tegorocznej konferencji plenarnej, która odbyła się 6 lutego 2008, brzmiał *PRL — państwo totalitarne...? Sytuacja inteligencji w marcu 1968 roku*. W dyskusji panelowej nt. ideologii promującej totalitaryzm, łamiącej podstawowe prawa człowieka, będącej przeciwieństwem społeczeństwa obywatelskiego wzięli udział także przedstawiciele Instytutu Pamięci Narodowej, Żydowskiego Instytutu Historycznego i Polskiego Towarzystwa Historycznego.
- Konferencji przedmiotowo-metodycznej dla nauczycieli historii i wiedzy o społeczeństwie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w dniach 4 i 6 marca 2008. Na spotkaniu została zaprezentowana oferta edukacyjna DSH.

KSIĘGARNIA XX WIEKU I SPOTKANIA Z KSIĄŻKĄ

DSH prowadzi **Księgarnię XX wieku**, oferującą po możliwie najniższych cenach szeroki wybór publikacji dotyczących historii Polski i Europy Wschodniej. Księgarnia proponuje stale kilkaset tytułów w kilku sekcjach tematycznych oraz w dziale taniej książki. Współpracujemy z wiodącymi na rynku wydawnictwami historycznymi (Oficyna Wydawnicza RYTM, IPN, Bellona, Neriton, Arcana itd.) oraz mniejszymi, lokalnymi oficynami, których publikacje są niedostępne w innych warszawskich księgarniach (m.in. Arte, Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Muzeum Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego). W sprzedaży znajdują się także albumy, pocztówki, reprintsy map historycznych oraz filmy dokumentalne i prezentacje multimedialne. Odwiedzający księgarnię mogą skorzystać z małej czytelnicy, bez konieczności zakupu. Obecnie oferujemy duży wybór publikacji związanych z dawnymi Kresami Rzeczypospolitej.

Księgarnia jest zarazem organizatorem spotkań z książką historyczną. Poniżej przedstawiamy promocje wydawnicze, które odbyły się w 2008 roku:

1. **Pomarańczowa Alternatywa**, 12 marca 2008 (godz. 18.00): promocja albumu *Pomarańczowa Alternatywa* — autor Waldemar „Major” Fydrych, wydawca Pomarańczowa Alternatywa. Spotkanie z autorem i pokaz dwóch filmów archiwalnych na temat Pomarańczowej Alternatywy.

2. ***Przystosowanie i opór. Studia z dziejów PRL***, 24 kwietnia 2008 (godz. 18.00): autor — Andrzej Friszke, wydawca — WIEŻ. W spotkaniu, obok autora, udział wzięli Jan Skórzyński oraz Antoni Dudek.
3. ***Droga na Wschód***, 14 maja 2008 (godz. 18.00): prezentacja książki ***Droga na Wschód*** oraz spotkanie ze Wandą Seliwanowską, współautorką książki, badaczką losów Polaków represjonowanych w ZSRR. Spotkanie poprowadził Tadeusz Markiewicz.
4. ***W krainie PRL***, 4 czerwca 2008 (godz. 18.00): prezentacja serii Wydawnictwa TRIO. Spotkanie poprowadzili prof. Wiesław Władyka i dr Marcin Zaremba. W dyskusji udział wzięli: prof. Włodzimierz Borodziej, prof. Marcin Kula, dr hab. Paweł Machcewicz, prof. Tomasz Szarota oraz prof. Wojciech Wrzesiński.
5. ***Ukraiński kochanek***, 23 września 2008 (godz. 18.00): promocja książki Stanisława Srokowskiego, wydawca – ARCANA. Spotkanie z udziałem autora poprowadził Tomasz Kuba Kozłowski.
6. ***Rejacy w stanie wojennym***, 22 października 2008 (godz. 18.00) — podczas spotkania zaprezentowano książkę, której autorami są uczniowie XI LO im. Mikołaja Reja w Warszawie: Agnieszka Młynarczyk, Marta Taperek, Paweł Jędral i Sebastian Panicz. Spotkanie poprowadził Piotr Głogowski.
7. ***Staram się ratować każdego. Życie niemieckiego oficera w dziennikach i listach***, 7 października, wydawca — Oficyna Wydawnicza RYTM. Spotkanie poświęcone polskiej edycji dzienników Wilma Honsenfelda, niemieckiego oficera, który lata okupacji spędził w Warszawie. Podczas wieczoru odbył się pokaz filmu Marka Drażewskiego ***Dzięki Niemu żyjemy***. Całość poprowadził prof. Eugeniusz Cezary Król.
8. ***Między marzeniami a rzeczywistością. Tygodnik „Po prostu” wobec głównych problemów społecznych i politycznych w latach 1955–1957***, 27 listopada 2008 (godz. 18.00): promocja książki Dominiki Rafalskiej, wydawca — NERITON. Oprócz autorki gośćmi wieczoru byli: Ryszard Turski, Stefan Bratkowski, Jan Olszewski. Spotkanie poprowadził prof. Jerzy Eisler.
9. ***Bobowa. Historia, ludzie, zabytki***, 26 listopada 2008 (godz. 18.00): promocja albumu wydawnictwa PWR SA. W spotkaniu brali udział redaktorzy Maciej Rysiewicz i Joanna Czarkowska oraz autor albumu Karol Majcher.

W 2008 roku zorganizowaliśmy wiele spotkań i paneli dyskusyjnych, które przyciągnęły kolejne środowiska i kręgi osób zainteresowanych naszą formułą upowszechniania historii najnowszej. Gościli u nas pisarze, reżyserzy, varsavianie, historycy, dokumentaliści, artyści, architekci, urzędnicy samorządowi, kolekcjonerzy oraz przedstawiciele środowisk i organizacji zajmujących się historią XX wieku. Dużym powodzeniem i stałą publicznością cieszą się zainaugurowane w 2007 ważne cykle spotkań: **Forum Obywatelskie Piękna Architektura dla Warszawy (FOPA)** oraz **Opowieści z Kresów**. Nawiązaliśmy też stałą współpracę z wybitnym varsavianistą, Zygmuntem Walkowskim, który podczas spotkań w cyklu **Tajemnice zdjęć Warszawy** opowiada o wojennych losach stolicy. Ponadto rozpoczęliśmy cykl dyskusji **Jan Paweł II wobec totalitaryzmów** organizowany wspólnie z Instytutem im. Jana Pawła II w Warszawie.

Forum Obywatelskie Piękna Architektura dla Warszawy (FOPA) zostało powołane w lutym 2007 z inicjatywy Stowarzyszenia Zespołu Opiekunów Kulturowego Dziedzictwa Warszawy (ZOK), Domu Spotkań z Historią (DSH) oraz Collegium Civitas. Celem FOPY jest prowadzenie regularnych dyskusji o obecnym i przyszłym kształcie architektonicznym stolicy w nawiązaniu do historycznych funkcji wybranych rejonów Warszawy. Do dyskursu zapraszamy przedstawicieli władz miejskich, architektów, planistów, historyków i prawników. Uczestnicy rozmawiają o rozwiązaniach przestrzennych wprowadzanych w Warszawie i ich konsekwencjach dla wyglądu poszczególnych części miasta, również w kontekście historycznym. Dyskusjom towarzyszą multimedialne prezentacje ukazujące dawny kształt omawianych miejsc w dzisiejszej stolicy. Spotkania odbywają się co dwa miesiące w DSH.

Opowieści z Kresów — uruchomiliśmy ten cykl w czerwcu 2007 wspólnie z Tomaszem Kubą Kozłowskim, właścicielem unikalnej kolekcji archiwalnej na temat Kresów Wschodnich oraz wybitnym znawcą tego regionu. Podczas spotkań w DSH Tomasz K. Kozłowski przedstawia wybrane zagadnienia z historii Kresów przełomu XIX i XX wieku. Opowiada o narodowościach i grupach etnicznych, przypomina miejsca znane już tylko ze starych map. Swoją opowieść ilustruje archiwalną ikonografią i innymi dokumentami z własnej kolekcji.

Tajemnice zdjęć Warszawy — cykl prowadzi Zygmunt Walkowski, varsavianista i dokumentalista, który odnalazł w zbiorach College Park pod Waszyngtonem nieznaną fotografię lotniczą z czasów II wojny światowej. Zdjęcia wykonane przez niemieckich sprawozdawców wojennych i lotników Luftwaffe zostały przejęte przez Amerykanów. Do archiwum trafiło tysiące fotografii z terenów Europy Wschodniej, w tym Polski i Warszawy. Zygmunt Walkowski przedstawia fascynującą historię odkrycia tego wyjątkowego, nieznanego i ogromnego zbioru. Podczas spotkań Zygmunt Walkowski konfrontuje zdjęcia lotnicze z naziemnymi i opowiada o wojennych losach stolicy.

Poniżej przedstawiamy w kolejności chronologicznej spotkania zorganizowane przez DSH w roku 2008:

1. 16 stycznia (godz. 18.00). Miejsce: siedziba PAN

Opowieści z Kresów — Zimą w Karpatach Wschodnich.

Pierwsze w 2008 roku spotkanie w cyklu *Opowieści z Kresów* poświęcone było Bieszczadom Wschodnim, Gorganom i Czarnohorze. Tomasz Kuba Kozłowski mówił m.in. o Legionach w Karpatach i święcie Jordanu, początkach narciarstwa na Kresach i Karpackim Towarzystwie Narciarzy, zimowym eldorado w Sławsku i dawnym sprzeczce narciarskim.

2. 20 lutego (godz. 18.00). Miejsce: siedziba PAN

Opowieści z Kresów — Przepadł w Brodach. Rzecz o świetności i upadku wolnego handlowego miasta Brody

- Bohaterem kolejnego spotkania z cyklu *Opowieści z Kresów* były Brody, rodzinne miasto Józefa Conrada Korzeniowskiego i Józefa Rotha.
3. 19 marca (godz. 18.00). Miejsce: siedziba PAN
Opowieści z Kresów — Wileński obwarzanek — kaziukowy spacer dookoła Wilna
Tym razem Tomasz Kuba Kozłowski zabrał słuchaczy na Kaziuki i spacer po wileńskich przedmieściach nad Wilią i Wilenką z końca XIX i początku XX wieku.
 4. 27 marca (godz. 18.00)
Forum Obywatelskie Piękna Architektura dla Warszawy — Warszawa frontem do rzeki — jak zagospodarować brzegi Wisły?
W dyskusji o zagospodarowaniu brzegów Wisły udział wzięli: varsavianista Tomasz Markiewicz, który opowiedział o próbach zwrócenia Warszawy w stronę Wisły w przeszłości, autorzy projektów zagospodarowania brzegów Wisły, architekci prof. Jerzy Damięcki i dr Krzysztof Domaradzki oraz przedstawiciele instytucji miejskich odpowiedzialni za planowanie przestrzenne i inwestycje. Spotkanie prowadził Eugeniusz Cezary Król.
 5. 1 kwietnia (godz. 18.00).
Jan Paweł II wobec totalitaryzmów — Kardynał Wojtyła wspiera opozycję, Papież wspiera „Solidarność”.
Podczas spotkania red. Jacek Moskwa, wieloletni korespondent telewizji, radia i prasy polskiej w Rzymie i Watykanie rozmawiał z Bohdanem Cywińskim, naukowcem i pisarzem, działaczem „Solidarności”. Gość opowiadał o kontaktach Papieża z ruchem „Solidarność” oraz o spotkaniu kardynała Wojtyły z Jackiem Kuroniem, Janem Józefem Lipskim, Antonim Macierewiczem i Piotrem Naimskim, które odbyło się w Warszawie jesienią ‘77 roku. Dyskusję ilustrowały fragmenty filmu *Znak sprzeciwu* o udziale Jana Pawła II w przełomowych wydarzeniach w Europie Środkowo-Wschodniej.
 6. 10–11 kwietnia (godz. 18.00)
Dni Sybiraków w 20. rocznicę „Indeksu Represjonowanych”. Miejsce: siedziba PAN
Dom Spotkań z Historią i Ośrodek KARTA (z okazji 20. rocznicy powołania „Indeksu Represjonowanych” — programu Ośrodka KARTA, którego celem jest gromadzenie informacji o obywatelach polskich represjonowanych w ZSRR) — zorganizował **DNI SYBIRAKÓW**: spotkania z historykami, archiwistami z Rosji, przedstawicielami rosyjskiego „Memoriału” i zespołem „Indeksu”. Spotkaniom towarzyszyły pokazy filmów dokumentalnych, prezentacje nagrań dźwiękowych Archiwum Wschodniego oraz tomów „Indeksu” z biogramami ponad 56 tys. obywateli polskich zesłanych do obwodu archangielskiego. Otworzono punkt informacyjny „Indeksu Represjonowanych” oraz księgarnię historyczną, gdzie można było nabyć tytuły związane z tematyką sybiracką².
 7. 16 kwietnia (godz. 18.00)
Opowieści z Kresów — Kosowska kuchnia jarska. Wśród jaroszy, golasów, elsów, chasydów i huculów
Tematem kwietniowego spotkania był Kosów — miasteczko na Pokuciu. Tomasz Kuba Kozłowski opowiadał między innymi o lecznicy doktora Tarnawskiego — kolebce polskiego wegetarianizmu i naturyzmu.
 8. 18 kwietnia (godz. 12.00)

² Program **DNI SYBIRAKÓW**: 10 kwietnia (czwartek), godz. 15.00 – pokaz filmu *Wszystko co najważniejsze* (1992, 98’), reż. R. Gliński; godz. 18.00 – dyskusja *Deportowani w obwodzie archangielskim – w relacjach świadków historii i dokumentach archiwalnych*. Udział wzięli m.in. Aleksander Gurjanow, Andriej Raczynskij („Memoriał”), Tatjana Łozińskaja, Nadieżda Gołyszewa, Lubow Bykowa (archiwum Urzędu Spraw Wewnętrznych w Archangielsku). 11 kwietnia (piątek), godz. 15.00 – pokaz filmu *Ostatni świadek* (2005, 73’), reż. P. Woldan; godz. 16.30 – pokaz filmu *...powinniście być wdzięczni Stalinowi* (1999, 52’), reż. A. Trzost-Rastawiecki; godz. 18.00 – dyskusja *Represje sowieckie wobec Polaków i obywateli polskich — aktualny stan wiedzy i problemy badawcze*. Udział wzięli m.in. Aleksander Gurjanow, Andriej Raczynskij („Memoriał”), Tatjana Łozińskaja, Nadieżda Gołyszewa, Lubow Bykowa (archiwum Urzędu Spraw Wewnętrznych w Archangielsku).

Monodram *Marek Edelman: Życie. Po prostu* w wykonaniu Tomasza Schimscheinera oraz spotkanie z Witoldem Beresiem i Krzysztofem Burnetko.

W multimedialnym spektaklu o Marku Edelmanie Tomasz Schimscheiner opowiada o dramatycznym życiu jednego z przywódców powstania w getcie warszawskim; wprowadza widzów w świat jego wartości, przeżyć i doświadczeń. W monodramie wykorzystano materiały filmowe i fotograficzne oraz wypowiedzi Edelmana z jego pierwszej książkowej biografii *Marek Edelman: Życie. Po prostu* autorstwa Witolda Beresia i Krzysztofa Burnetko.

9. 15 maja (godz. 18.00)

Pierwsze spotkanie w cyklu *Tajemnice zdjęć Warszawy* pod hasłem *Nieznana kolekcja College Park*. Prowadzi Zygmunt Walkowski.

Podczas spotkania autor opowiadał o swoim niezwykłym odkryciu w archiwum College Park pod Waszyngtonem, gdzie odnalazł tysiące nieznanych zdjęć, które często zmieniają utrwaloną wiedzę o przebiegu II wojny światowej.

10. 21 maja (godz. 18.00)

Opowieści z Kresów — Kołomyja ne pomyja, czyli sztetl wielonarodowy

W maju autor cyklu zabrał słuchaczy do Kołomyi na Pokuciu. Opowiadał o barwnej historii miasta i jego mieszkańcach — Polakach, Ukraińcach, Żydach. Poza widokami Kołomyi z przełomu XIX i XX wieku prezentował m.in. unikalne karykatury kołomyjskich Żydów i patriotyczne karty ukraińskie.

11. 28 maja (godz. 18.00)

Szarogród. Historia jednego miasteczka. Spotkanie z fotografem **Tadeuszem Rolke** i promocja książki *Tu byliśmy. Ostatnie ślady zaginionej kultury*.

Podczas wieczoru Tadeusz Rolke, współwydawca i autor zdjęć do książki *Tu byliśmy* pokazał swoje najnowsze fotografie z podróży na Ukrainę. Opowiadał o pracy nad cyklem chasydzkim i o Szarogrodzie, miasteczku na Podolu (Ukraina), gdzie przez cztery stulecia żyła duża społeczność żydowska.

12. 3 czerwca (godz. 18.00)

Debata *Spoleczne cele polityki historycznej*

Celem debaty była odpowiedź na pytanie, w jaki sposób środowiska profesjonalnie zajmujące się dokumentowaniem i upowszechnianiem historii najnowszej mogą wspólnymi siłami czynić to skuteczniej i z większą siłą opiniotwórczą. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele kilkunastu wiodących instytucji, organizacji i środowisk, zajmujących się historią XX wieku.

13. 10 czerwca (godz. 18.00)

I pielgrzymka Jana Pawła II do Polski — dwa punkty widzenia — spotkanie w cyklu *Jan Paweł II wobec totalitaryzmów*.

Gośćmi red. Jacka Moskwy byli ks. infułat Zdzisław Król — w 1979 roku Kanclerz Kurii Archidiecezji Warszawskiej oraz Kazimierz Kąkol — kierownik Urzędu ds. Wyznań w czasie I pielgrzymki, a wcześniej publicysta propagandowy, szczególnie aktywny w okresie Marca '68. Spotkanie przywołało rozterki komunistycznej władzy związane z papieską wizytą oraz nadzieje polskiego Kościoła i społeczeństwa. W programie pokazano fragmenty filmu *Pielgrzym* Andrzeja Trzosa-Rastawieckiego.

14. 14 czerwca (godz. 13.00)

Wspólne posiedzenie polsko-rosyjskiej grupy do spraw trudnych, podsumowujące dwudniowe obrady komisji³. Posiedzenie miało charakter otwarty, połączone było z

³ SKŁAD POLSKIEJ CZĘŚCI POLSKO-ROSYJSKIEJ GRUPY DS. TRUDNYCH

konferencją prasową, w której udział wzięli przedstawiciele kilkunastu redakcji prasowych, radiowych i telewizyjnych. Przy tej okazji po raz pierwszy z powodzeniem wykorzystaliśmy system do tłumaczeń symultanicznych.

15. 17 czerwca (godz. 18.00)

W cyklu *Tajemnice zdjęć Warszawy — Warszawa, wrzesień 1939*

Zygmunt Walkowski opowiadał o początkach II wojny światowej w stolicy — o wkroczeniu wojsk niemieckich do Warszawy, pierwszych defiladach i wystawach propagandowych organizowanych przez Niemców.

16. 18 czerwca (godz. 18.00)

W cyklu *Opowieści z Kresów — Z biegiem Niemna. Krajobrazy białoruskie, polskie i litewskie*

Tomasz Kuba Kozłowski zabrał słuchaczy na spływ „rzeką trzech narodów” śladami Zygmunta Glogera. W programie znalazły się nadniemeńskie miasta i miasteczka z końca XIX i początku XX wieku oraz opowieści o zamieszkujących je Polakach, Białorusinach, Litwinach, Żydach.

17. 19 czerwca (godz. 18.00)

- Prof. Adam Daniel Rotfeld – Przewodniczący
- Dr Sławomir Dębski – Dyrektor Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych
- Dariusz Gabrel – Dyrektor Głównej Komisji Badania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu, IPN
- Dr Andrzej Grajewski – Kierownik Działu Zagranicznego tygodnika „Gość Niedzielny”
- Prof. Przemysław Grudziński – były wiceminister Spraw Zagranicznych RP, były wiceminister Obrony Narodowej RP
- Prof. Włodzimierz Marciniak – Instytut Nauk Politycznych PAN, Szkoła Główna Handlowa
- Prof. Daria Nałęcz – były dyrektor Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych
- Dr Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz – Zastępca Dyrektora Ośrodka Studiów Wschodnich
- Prof. Jerzy Pomianowski – Naczelny Redaktor wydawnictwa „Nowaja Polska”
- Dr Andrzej Przewoźnik – Sekretarz Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa
- Prof. Władysław Stępnik – Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
- Dr Wojciech Zajęczkowski – doradca Prezesa Rady Ministrów RP
- Marian Orlikowski, Departament Polityki Wschodniej MSZ RP
- Katarzyna Rawska-Górecka, Asystentka Współprzewodniczącego Grupy
- Aleksandra McLees, współkoordynująca prace Grupy.

SKŁAD ROSYJSKIEJ CZĘŚCI POLSKO-ROSYJSKIEJ GRUPY DO SPRAW TRUDNYCH

- Torkunow Anatolij – współprzewodniczący Grupy; rektor MGIMO MSZ FR, akademik RAN
- Narinskij Michail – kierownik Katedry Stosunków Międzynarodowych i Polityki Zagranicznej MGIMO MSZ FR, profesor, doktor nauk historycznych, zastępca współprzewodniczącego Grupy
- Malgin Artiom – doradca rektora MGIMO MSZ FR, doktor nauk politycznych, sekretarz rosyjskiej części Grupy
- Baranowski Władimir – wicedyrektor Instytutu Gospodarki Światowej i Stosunków Międzynarodowych (IMEMO) RAN, członek – korespondent RAN, profesor, doktor nauk historycznych
- Belza Światosław – narodowy artysta Rosji, działacz kulturalny, publicysta
- Wardomskij Leonid – doktor nauk ekonomicznych, główny pracownik naukowy Instytutu Gospodarki RAN
- Lebidiewa Natalia – doktor nauk historycznych, główny pracownik naukowy Instytutu Historii Powszechnej RAN
- Matwiejew Giennadij – kierownik Katedry Historii Słowian Południowych i Zachodnich MGU im. Łomonosowa, profesor, doktor nauk historycznych
- Monin Siergiej - doktor nauk historycznych, profesor w katedrze historii ojczystej MGIMO MSZ FR
- Noskowa Albina - doktor nauk historycznych, główny pracownik naukowy Instytutu Słowianoznawstwa RAN
- Pawłowa Tatiana – naczelnik oddziału gromadzenia, organizacji usług i technologii archiwalnych Rosyjskiego Archiwum Państwowego (Rosarchiwa)
- Sawańskow Paweł – doktor nauk prawnych, profesor Katedry Prawa Międzynarodowego MGIMO MSZ FR
- Tkaczow Władimir – naczelnik oddziału ds. Polski 3. Europejskiego Departamentu MSZ Rosji
- Tretieckij Aleksandr – generał-major wymiaru sprawiedliwości Rosji, zasłużony prawnik Rosji
- Jaźborowskaja Inessa - doktor nauk historycznych, główny pracownik naukowy Instytutu Socjologii RAN

Stare-nowe Krakowskie Przedmieście — modernizacja czy dewastacja zabytkowej ulicy?
— kolejne spotkanie **Forum Obywatelskiego Piękną Architektura dla Warszawy**.

Długo oczekiwany remont jednej z najpiękniejszych ulic Warszawy od początku wywoływał emocje. Paneliści postawili projektantom szereg pytań: czy uczynienie z Krakowskiego Przedmieścia deptaku z ograniczonym ruchem kołowym było słuszne, czy nowa nawierzchnia z chińskiego granitu pasuje do zabytkowego charakteru ulicy i do naszego klimatu, czy pasują tam nowoczesne meble uliczne, dlaczego nie odtworzono przedwojennego wyglądu skweru Hoovera? Odpowiadali przedstawiciele władz miasta, dzielnicy Śródmieście, historycy, architekci i miłośnicy zabytków stolicy. O dziejach ulicy opowiedział Jarosław Zieliński, zrealizowane i niezrealizowane pomysły przedstawił projektant remontu ulicy dr Krzysztof Domaradzki, uratowane i stracone relikty przedwojennej architektury ulicy zaprezentował Tomasz Markiewicz. Z sondażu socjologicznego zrealizowanego przez Katarzynę Samson i Aleksandrę Cichocką z Wydziału Psychologii UW dowiedzieliśmy się, że warszawiacy pozytywnie oceniają metamorfozę Krakowskiego Przedmieścia i oczekują od tej ulicy reprezentacyjnego i kulturalnego charakteru. Wyjątkowo gorące spotkanie poprowadził prof. Eugeniusz C. Król.

18. 11 lipca (godz. 18.00)

Od Anglika z Kołomyi do Jamesa Bondy. O rodzinie Sheybaldów — spotkanie z Aleksandrą Sheybal-Rostek.

Opowieść o Janie Sheybalu, który wyjechał do Galicji i osiadł w Kołomyi, dając początek polskiej linii rodziny. Potomkowie mieli wkład w rozwój polskiej kultury — spośród nich wywodzili się m.in. Józef Sheybal (Sebald) — krakowski fotograf, Stanisław Sheybal artysta malarz, pedagog, profesor słynnego Liceum Krzemienieckiego, członek Fotoklubu Polskiego a po wojnie ZPAF, Władysław Sheybal — aktor znany m.in. z „Kanału” Andrzeja Wajdy.

19. 16 lipca (godz. 18.00)

W cyklu ***Opowieści z Kresów — Za tendrem! Koleje w Galicji Wschodniej.*** Prowadzenie Tomasz Kuba Kozłowski.

W programie m.in. opowieść o Stanisławie Rawicz-Kosińskim, budowniczym kolei galicyjskich, historia lwowskich pociągów popularnych i burzliwe dzieje dworca we Lwowie, anegdoty i facecje o kolejarzach, podróżnych oraz dworcowych restauracjach. W programie oryginalny film dokumentalny z lat 30. *Wycieczka pociągiem popularnym w dolinę Świcy.*

20. 24 lipca (godz. 18.00)

Nieśwież naszego dzieciństwa i Nieśwież który dziś odwiedzamy — otwarte spotkanie Stowarzyszenia Nieświeżan i Przyjaciół 27. Pułku ułanów im. Króla Stefana Batorego.

Gośćmi spotkania byli dawni mieszkańcy kresowego Nieświeża — obecnie miasta na Białorusi, kiedyś gniazda rodowego książąt Radziwiłłów. Rozmawiali o bogatej historii tego miejsca. Pokaz zdjęć międzywojennych i współczesnych. Przypomnieli losy 27. Pułku Ułanów im. Stefana Batorego, oraz przywołali tradycje Liceum im. Syrokomli.

19. 2–3 sierpnia oraz 9–10 sierpnia (godz. 12.00 i 17.00). Miejsce: galeria plenerowa DSH – skwer u zbiegu Karowej i Krakowskiego Przedmieścia.

Spacer po wystawie *Świat Kresów*. Prowadzenie — autor ekspozycji, Tomasz Kuba Kozłowski.

20. 14 sierpnia (godz. 18.00)

W cyklu *Tajemnice zdjęć Warszawy — Powstanie Warszawskie w niemieckich zdjęciach lotniczych*. Prowadzenie — Zygmunt Walkowski.

Opowieść o Powstaniu Warszawskim oparta na nie znanych dotąd zdjęciach lotniczych Luftwaffe, odnalezionych w archiwum College Park pod Waszyngtonem. Fotografie rzucają światło na wiele zagadnień, m.in. kwestię budowy powstańczych barykad czy dyslokację radzieckich i polskich wojsk na Pradze.

21. 20 sierpnia (godz. 18.00)

W cyklu „*Opowieści z Kresów*” – *Biwak na Kresach. Wśród sokołów, harcerzy, strzelców i włóczęgów*. Prowadzenie – Tomasz Kuba Kozłowski.

Opowieść o legionistach na Polesiu i Wołyniu, o obozach harcerskich na Kresach, o Korpusie Ochrony Pogranicza oraz o Akademickim Klubie Włóczęgów Wileńskich. W czasie spotkania można było obejrzeć kolekcję ikonografii autora.

22. 29 sierpnia (godz. 18.00)

Ginące zaścianki. Szlachta zagrodowa na Samborszczyźnie — spotkanie z etnologiem Magdaleną Kwiecińską.

Spotkanie poświęcone drobnej szlachcie w Galicji Wschodniej oraz działalności Związku Szlachty Zagrodowej. Prezentacja fragmentów relacji i pokaz zdjęć wykonanych przez autorkę podczas badań etnologicznych na Ukrainie.

23. 6–7 września (godz. 12.00 i 17.00). Miejsce: galeria plenerowa DSH — skwer u zbiegu ul. Karowej i Krakowskiego Przedmieścia

Spacer po wystawie Świat Kresów. Prowadzenie – autor ekspozycji, Tomasz Kuba Kozłowski.

Kolejne dwa weekendy poświęcone spacerowi po wystawie *Świat Kresów*, opowiadającej o wieloetnicznych, wielokulturowych i wieloreligijnych Kresach Wschodnich.

24. 11 września (godz. 18.00)

W cyklu *Tajemnice zdjęć Warszawy — Zamek Królewski. Konfrontacja dokumentów pisanych i fotograficznych*. Prowadzenie — Zygmunt Walkowski.

Spotkanie poświęcone losom Zamku Królewskiego podczas okupacji. Zygmunt Walkowski — varsavianista i dokumentalista — opowiadał o tym, kiedy i w jakich okolicznościach zniszczono Zamek, oraz w jaki sposób archiwalne zdjęcia Luftwaffe były pomocne w weryfikacji przyjętej daty zburzenia Zamku.

25. 17 września (godz. 18.00)

W cyklu *Opowieści Kresów — Okiem wojennej kamery. Kresy lat 1914–1918 w obiektywie austriackich i niemieckich fotografów*. Prowadzenie — Tomasz Kuba Kozłowski.

Spotkanie poświęcone Kresom w czasach I wojny światowej, uchwyconych w obiektywach fotografów podążających za armią niemiecką i austriacką. Na zdjęciach uwieczniono codzienność na zapleczach frontu, wojskowe cmentarzyki i zniszczenia wojenne.

26. 20–21 września (godz. 16.00)

Kresowy tygiel narodów, religii i kultur – spotkanie w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa.

Spotkania poświęcone unikatowemu, wielokulturowemu dziedzictwu oraz bogatej, wielowątkowej spuściźnie literackiej Kresów. W ramach spotkań wyświetlano filmy dokumentalne:

- *Ormianie polscy* (2002, 36 min), reż. Andrzej Kulik
- *Szalom Kresy* (1995, 20 min), reż. Adam Chiczewski
- *To są nasze Kresy* (1997, 28 min), reż. Adam Chiczewski

- *Lwów Zbigniewa Herberta* (1999, 41 min), reż. Jerzy Morawski
- *Śladami Vincenta* (2000, 57 min), reż. Waldemar Czechowski.

27. 4 października (godz. 13.00)

Żydzi szczekocińscy. Osoby, miejsca, pamięć. Prowadzenie – Mirosław Skrzypczak.

Prezentacja projektu realizowanego przez uczniów i nauczycieli Zespołu Szkół w Szczekocinach. W programie spotkania: prezentacja multimedialna, nagrania wideo w ramach szczekocińskiej Historii Mówionej, piosenki żydowskie oraz promocja książki poświęconej Żydom szczekocińskim.

28. 11 października (godz. 17.00)

Spacer po wystawie *W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie (1939–45)*. Prowadzenie — autorzy ekspozycji: Danuta Jackiewicz i Eugeniusz Cezary Król.

Autorzy ekspozycji przedstawili i przeanalizowali najciekawsze zdjęcia z wystawy, opowiedzieli jak identyfikowali uwiecznione miejsca na fotografiach. Dyskutowano również o znaczeniu pokazywanego materiału dla stanu wiedzy o historii stolicy w czasie okupacji.

29. 15 października (godz. 18.00)

W cyklu *Opowieści z Kresów — Krzemieniec: wołyńskie Ateny nad Ikwą*. Prowadzenie — Tomasz Kuba Kozłowski.

Opowieść o Krzemieńcu, mieście — legendzie, siedzibie słynnego Liceum Krzemienieckiego, ilustrowana ikonografią ze zbiorów autora oraz fragmentami filmu dokumentalnego *Ateny Wołyńskie* Kazimierza Sheybala z 1992 roku.

30. 16 października (godz. 18.00)

W cyklu *Tajemnice zdjęć Warszawy — Detektyw w archiwum*. Prowadzenie — Zygmunt Walkowski.

Zygmunt Walkowski opowiadał o metodach opisywania nieznanymi fotografii. Uczestnicy spotkania dowiedzieli się jak w identyfikacji okupacyjnych zdjęć Warszawy pomagają zdjęcia lotnicze oraz... książka telefoniczna.

31. 18–19 października (godz. 16.00)

VII Dni Kresów w Warszawie

VII Dni Kresów zorganizowane zostały wspólnie z Bielańskim Ośrodkiem Kultury (BOK).

18 października (godz. 16.00)

Orle gniazdo — opowieść o Kamieńcu Podolskim

O słynnej kresowej twierdzy Rzeczypospolitej znanej głównie z *Trylogii* oraz mieście wielu kultur pełnym zabytków mówił Jarosław Komorowski z Instytutu Sztuki PAN. Spotkanie uzupełniły materiały archiwalne i zdjęcia Kamieńca oraz film dokumentalny *Kamieniec Podolski* w reż. Jerzego Janickiego.

19 października:

- godz. 16.00: *Kresy w filmie dokumentalnym*. Wprowadzenie T. K. Kozłowski.
- godz. 16.30: *Podróż do Lwowa w lata 30.*, reż. J. Janicki (2000, 52 min).
- godz. 17.30: *Śladami starej kroniki*, reż. Joanna Wierzbicka i Walentyna Koźluk (1998, 40 min).

32. 21 października (godz. 18.00)

W cyklu *Jan Paweł II wobec totalitaryzmów — Niemcy, wina i pojednanie*

Organizatorzy: Instytut Papieża Jana Pawła II oraz DSH.

Gośćmi red. Jana Ośko byli prof. Klaus Bachmann, autor książek o tematyce polsko – niemieckiej, wieloletni korespondent zagraniczny w Polsce, red. Krystyna Grzybowska, publicystka zajmująca się polityką zagraniczną, oraz niemiecki ksiądz dr Manfred Deselaers z Centrum Dialogu i Modlitwy w Oświęcimiu.

33. 28 października (godz. 18.00)

Cichociemny z Drohobycza – Tadeusz Chciuk- Celt

Organizatorzy: Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Drohobyckiej, Muzeum Historii Ruchu Ludowego oraz DSH. Wieczór poświęcony postaci słynnego Drohobyczanina, cichociemnego, emisariusza Władysława Sikorskiego i Stanisława Mikołajczyka. Podczas spotkania wyświetlono film *Biały Kurier Karpat* w reż. Ewy Szakalickiej.

34. 30 października (godz.18.00)

Zaolzie w XX wieku

Organizatorzy: Ośrodek Karta oraz DSH

Zbigniew Gluza, prezes Ośrodka KARTA poprowadził dyskusję poświęconą historii Zaolzia i relacjom polsko–czeskim, w której udział wzięli m.in. prof. Mečislav Borák z Uniwersytetu Śląskiego w Opawie, Krzysztof Szelong, dyrektor Książnicy Cieszyńskiej oraz Grzegorz Gąsior, historyk z Uniwersytetu Warszawskiego. Spotkaniu towarzyszył wernisaż wystawy portretów fotograficznych Polaków i Czechów mieszkających na Zaolziu, autorstwa Zorka Project, pokaz filmów archiwalnych, prezentacja 55. numeru kwartalnika *Karta* wraz z materiałem o Zaolziu oraz specjalnego wydania *Karty* w wersji polsko- i czeskojęzycznej o historii obu narodów na Śląsku Cieszyńskim w XX wieku.

35. 7 listopada (godz.18.00)

Spojrzenia na warszawskie getto. Prowadzenie — Jacek Leociak.

Punktem wyjścia do rozważań o codziennym dniu getta warszawskiego oraz historii jego powstania i topografii była wystawa ***W obiektywie wroga***. Jacek Leociak zabrał uczestników spotkania w wirtualną wędrówkę po getcie, zatrzymując się w charakterystycznych miejscach: przy moście nad Chłodną, koło tzw. wach, czyli bram getta, muru dzielącego „tę” i „tamtą” stronę.

36. 13 listopada (godz.18.00)

W cyklu ***Tajemnice zdjęć Warszawy: Detektyw w archiwum część 2***. Prowadzenie — Zygmunt Walkowski.

Opisanie nieznannej, archiwalnej fotografii jest zadaniem dla detektywa. Trzeba dostrzegać pozornie nieistotne szczegóły i wyciągać wnioski. Zygmunt Walkowski opowiedział m.in. o tym, jak patrząc na fotografię odgadł słowa wypowiedziane przez Marię Rodziewiczównę w momencie robienia zdjęcia.

37. 15 listopada (godz. 16.00). Prowadzenie – varsavianista Tadeusz Świątek.

W cyklu ***Wielkie rody przemysłowej Warszawy — Fabryka Musztardy A.Schweitzer***.

W spotkaniu udział wzięli: Jacek Szpotański i Krzysztof Wittels. Opowieść o rodzinnej fabryce założonej ponad 150 lat temu przez przedsiębiorczą Augustę Schweitzer, żonę warszawskiego garbarza. Pragnąc ratować rodzinę przed niedostatkiem, postanowiła zainwestować w produkcję musztardy. Historię firmy przedstawił potomek właścicieli Andrzej Schweitzer.

38. 18 listopada (godz.18.00)

Żoliborz Południowy – planowanie bez planu. Spotkanie Forum Obywatelskiego Piękna Architektury dla Warszawy.

Zagospodarowanie Żoliborza Południowego (tereny na północ od Dworca Gdańskiego) to przykład konfliktu interesów mieszkańców, urzędników i inwestorów. Od kwietnia 2004 ta

część miasta nie może doczekać się planu zagospodarowania przestrzennego. Podczas debaty przedstawiono odrzucone projekty oraz dyskutowano czy na Żoliborz wróci przedwojenna tradycja planowania miasta przyjaznego mieszkańcom.

39. 19 listopada (godz. 18.00)

W cyklu ***Opowieści z Kresów – Marsowe oblicze Lwowa. Lwów w latach 1914–1918.*** Prowadzenie — Tomasz Kuba Kozłowski.

Tomasz Kuba Kozłowski opowiadał o wkroczeniu Rosjan do Lwowa w 1914 roku i powrocie wojsk austrowęgierskich w 1915 roku, samorządzie miasta, prezydencie Tadeuszu Rutowskim, dramatycznym konflikcie z Ukraińcami i walkach o Lwów w 1918 roku. Spotkaniu towarzyszyła unikatowa ikonografia z kolekcji autora.

40. 25 listopada (godz. 18.00)

Spotkanie z malarzem Stefanem Centomirskim i pokaz multimedialny

Pochodzący z Kresów artysta malarz, Sybirak, Stanisław Centomirski opowiadał o swojej twórczości i biografii. Spotkaniu towarzyszyła prezentacja wybranych obrazów.

41. 29 listopada (godz. 18.00)

W cyklu ***Wielkie rody przemysłowej Warszawy — Fabryka Aparatów Elektrycznych K. Szpotański i Sp.*** Wstęp — Krzysztof Wittels, prowadzenie — Tadeusz Świątek.

W 1918 roku młody inżynier założył warsztat elektryczny w małym lokalu przy ul. Mirowskiej. W chwili wybuchu wojny było to największe przedsiębiorstwo w branży elektrycznej w Polsce. Historię firmy opowiedział Jacek Szpotański, syn założyciela fabryki.

42. 7 grudnia (godz. 11.00)

Ścieżki mniejszości. Prowadzenie — Krzysztof Wittels i Magdalena Kociejko.

Podsumowanie projektu realizowanego przez DSH i Fundację *Inna Przestrzeń*. Dyskusja z uczestnikami projektu, uczniami liceów i gimnazjów, którzy badali historię i kulturę historycznych mniejszości Warszawy — Niemców, Żydów, Rosjan, opracowywali spacerowe trasy tematyczne śladami mniejszości i prowadzili wycieczki mieszkańców stolicy.

43. 9 grudnia (godz. 18.00)

W cyklu ***Jan Paweł II wobec totalitaryzmów — Czy papież zamierzał zdobyć Kreml?*** Prowadzenie – redaktor Jan Ośko.

Organizatorzy: Instytut Jana Pawła II oraz DSH.

Spotkanie poświęcone relacjom między wschodnim a zachodnim chrześcijaństwem oraz wpływie Jana Pawła II na upadek komunizmu w ZSRR. Gośćmi dyskusji byli m.in. Krzysztof Zanussi, dr Andrzej Gajewski — publicysta „Gościa Niedzielnego” i „Wprost” oraz Stanisław Ciosek — były ambasador RP w Moskwie.

44. 11 grudnia (godz. 18.00)

Z szablą, paletą i plecakiem. Opowieść o Mikołaju Wisznickim. Prowadzenie – Tomasz Kuba Kozłowski.

Spotkanie poświęcone niezwyklej postaci pedagoga i wychowawcy, kawalera krzyża Virtuti Militari, wybitnego krajoznawcy (współzałożyciela Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego), malarza, rysownika. Narysowany przez Mikołaja Wisznickiego motyw Polonii z grudnia 1918 zamykał wystawę *Teraz będzie Polska. Rok 1918*. Spotkanie ilustrowane było ikonografią ze zbiorów publicznych i prywatnych.

45. 14 grudnia (godz. 12.00). Miejsce: galeria plenerowa DSH – skwer u zbiegu ul. Karowej i Krakowskiego Przedmieścia

Spacer po wystawie *Teraz będzie Polska. Rok 1918.* Prowadzenie – autor ekspozycji, Tomasz Kuba Kozłowski.

46. 17 grudnia (godz. 18.00)

W cyklu ***Opowieści z Kresów — Arkadia nad Złotą Lipą. Rzecz o panach z Brzeżan.*** Prowadzenie — Tomasz Kuba Kozłowski.

Opowieść o burzliwych losach mieszkańców Brzeżan na Podolu i związanych z miastem słynnych postaciach: Edwardzie Rydzu-Śmigłym, Potockich, Aleksandrze Brucknerze i innych.

W 2008 roku DSH uczestniczył w licznych przedsięwzięciach wydawniczych, przede wszystkim we współpracy statutowej z Ośrodkiem KARTA.

1. Katalogi albumowe do wystaw czasowych

- *Tu się nigdy nic nie zmieni '68*, 20 stron barwnych formatu 22 x 24 cm, nakład: 3000 egz., Dom Spotkań z Historią, Warszawa 2008.
- *Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego*, 16 stron barwnych formatu 10,6 x 29,8 cm, nakład 3000 egz., Dom Spotkań z Historią, Warszawa 2008.
- *W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie (1939-1945)*, 16 stron barwnych formatu 24 cm x 22 cm, nakład: 3000 egz., Dom Spotkań z Historią, Warszawa 2008.
- *60 lat temu w Warszawie. Fotografie PAP 1947-48*, 36 stron barwnych formatu 10,5x29,7 cm, nakład 3000 egz., Dom Spotkań z Historią, Warszawa 2008.

2. Książki i Karta

- **Album Rok 1968. Środek Peerelu**
Chronologiczna, ilustrowana opowieść o 12 miesiącach 1968 roku, zawierająca bogaty materiał ikonograficzny (zdjęcia, plakaty, ulotki, reprodukcje dzieł sztuki) i teksty źródłowe. Ze świadectw uczestników wydarzeń, fragmentów dzienników i wspomnień, wierszy, tekstów prasowych, oficjalnych przemówień i dokumentów esbeckich zbudowana została plastyczna, wielowymiarowa narracja przedstawiająca zarówno najważniejsze zdarzenia tytułowego roku, jak i dzień powszedni „środka Peerelu” – środka gomułkowskiej „małej stabilizacji”. Nakład: 2000 egz., 248 stron barwnych w twardej oprawie. Ośrodek KARTA i Dom Spotkań z Historią, Warszawa 2008. Partner projektu: Polska Agencja Prasowa.
- **Album Rok 1918. Odzyskiwanie Niepodległej.** Najważniejsze wydarzenia 1918 — miesiąc po miesiącu. Ośrodek KARTA, Dom Spotkań z Historią i Agora SA prezentują opowieść o roku 1918 — chronologiczne, barwnie ilustrowane wydarzenia towarzyszące odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Album pokazuje nastroje Polaków u progu odzyskania niepodległości, ich emocje i postawy wobec tworzącej się państwowości, siebie samych i innych nacji. Archiwalne zdjęcia, plakaty i ulotki, dokumenty, fragmenty dzienników i wspomnień autorstwa m.in. Józefa Piłsudskiego, Jędrzeja Moraczewskiego, Macieja Rataja, Józefa Hallera, Józefa Dowbora-Muśnickiego, Marii Dąbrowskiej, Zofii Romanowiczówny, Marii Kasprowiczowej; cytaty z prasy — „Czas”, „Kurier Warszawski”, „Kurier Poznański”, „Kurier Lwowski”; odezwy i zarządzenia władz okupacyjnych, ulotki partii i organizacji niepodległościowych — czynią z albumu wyczerpujący i niepowtarzalny obraz roku 1918. Nakład: 2000 egz., 206 stron barwnych w twardej oprawie. Ośrodek KARTA, Dom Spotkań z Historią i Agora SA., Warszawa 2008.
- **Iwan Sołowiecz, Rosja w łagrze.** Kolejna pozycja w serii *Świadectwa*. Niezwykły zapis relacji naocznego świadka o pierwszych latach komunizmu w Rosji. Autor — prawnik i dziennikarz, więzień największego w latach 30. systemu łagrowego — Kanału Białomorsko-Bałtyckiego. *Rosja w łagrze* (tytuł oryginału *Rossija w konclagierie*), dzięki obserwacyjnemu zmysłowi Sołowiecza, to niezwykle studium rodzenia się bolszewizmu w Rosji i funkcjonowania nowych struktur państwa totalitarnego. Książka pojawia się po raz pierwszy na polskim rynku w pełnej, zweryfikowanej z oryginałem wersji, poszerzonej o posłowie i rozbudowaną notę biograficzną Iwana Sołowiecza. Nakład: 2000 egz., 524 stron w twardej oprawie. Ośrodek KARTA i Dom Spotkań z Historią, Warszawa 2007.
- **Archiwum Ringelbluma.** Najnowsza pozycja w serii *Żydzi Polscy. Archiwum Ringelbluma* jest opowieścią o bezprecedensowym przedsięwzięciu archiwalnym, wykonanym dzięki

pracy osób należących do „Oneg Szabat”. Ludzie z tej konspiracyjnej organizacji podjęli się — z inicjatywy Emanuela Ringelbluma — dokumentacji życia i zagłady Żydów w czasie Holokaustu. Książka jest wyborem dokumentów z zasobu Podziemnego Archiwum Getta Warszawskiego, stanowiącego najcenniejszy zbiór archiwalny Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie. Zbiór, nazywany też Archiwum Ringelbluma, zawierający ponad 35 tysięcy stron jednego z najważniejszych świadectw losów Żydów z okresu II wojny światowej, w 1999 roku został wpisany przez UNESCO na listę najcenniejszych dokumentów świata. Ponad połowę materiałów zapisano w języku polskim, jednak wiele to teksty w jidysz, których fragmenty zostały na potrzeby publikacji przetłumaczone. *Archiwum Ringelbluma* jest próbą przedstawienia tworzonego na bieżąco zapisu Zagłady. Nakład: 2000 egz., 236 stron barwnych w twardej oprawie. Ośrodek KARTA, Dom Spotkań Historią i Żydowski Instytut Historyczny, Warszawa 2008.

- ***Wokół palacu i dworu. Z kolekcji Janusza Przewłockiego.*** Album zdjęć ze zbioru Janusza Przewłockiego jest pierwszą pozycją z nowej serii Ośrodka KARTA i Domu Spotkań z Historią *Kolekcje XX wieku*. Prezentujemy najobszerniejszy i najbardziej niepowtarzalny prywatny zbiór fotografii obrazujących polskie ziemiaństwo i arystokrację na przełomie XIX i XX stulecia. Obejmuje on około 20 tysięcy obiektów pochodzących głównie z lat 1890–1939. Zdjęcia portretowe, indywidualne i grupowe, ukazują przedstawicieli najznakomitszych rodów arystokratycznych, ale także sceny z życia codziennego i z różnych uroczystości. Najstarsze fotografie pochodzą z drugiej połowy XIX wieku, ze słynnych atelier fotograficznych (Walerego Rzewuskiego z Krakowa czy Jana Mieczkowskiego z Warszawy), najpóźniejsze z lat 30. XX wieku. Ukazują historię polskich ziemian i arystokratów, a jednocześnie historię polskiej fotografii w tym czasie. Nakład: 2000 egz., 248 stron w twardej oprawie. Nakład 2000 egz., Dom Spotkań z Historią i Ośrodek KARTA, Warszawa 2009.
- ***Zaolzie. Polsko-czeski spór o Śląsk Cieszyński 1918–2008*** to książka dotycząca stosunków polsko-czeskich w XX wieku, na którą składają się montaże tekstowo-zdjęciowe — wspomnienia, relacje, dokumenty z lat 1918–20 i 1938. W powszechnej świadomości mieszkańców Polski i Republiki Czeskiej, a nawet społeczności samego Zaolzia, jego skomplikowane dzieje pozostają nieznane, a wiedzę często zastępują negatywne stereotypy. Książka *Zaolzie* pokazuje trudne relacje polsko-czeskie z perspektywy obu stron, co otwiera na dialog, oparty na świadomości bogatej, choć trudnej historii oraz wielokulturowym dziedzictwie historycznym Śląska Cieszyńskiego. Publikacja została wydana w językach polskim i czeskim. Nakład: 2000 egz. (Polska), 1000 egz. (Czechy), 172 strony
- **Adam Uziembło, *Niepodległość socjalisty*.** Następny tom w serii *Świadectwa*. Wspomnienia działacza PPS, publicysty i krytyka literackiego — obejmują bardzo obszerny wybór z całej spuścizny autora: od 1900 roku do lat 40. XX wieku. Do tej pory teksty wspomnieniowe Adama Uziembły publikowane były tylko częściowo, w bardzo okrojonej postaci. Obecna edycja prezentuje całe życie autora i jest uzupełniona zdjęciami osobistymi, a także archiwalnymi fotografiami kontekstowymi opisywanych wydarzeń. Całość dopełnia obszerne posłowie córki autora, Anieli Uziembło. Nakład 2000 egz., 324 strony w twardej oprawie, Ośrodek KARTA i Dom Potkań z Historią, Warszawa 2008.
- W 2008 roku Ośrodek KARTA wydał cztery numery **kwartalnika *Karta***: 54, 55, 56 i 57. W każdym z numerów DSH prowadził swoją rubrykę. *Karta* jest intensywnie wykorzystywana w bieżących działaniach edukacyjnych DSH.

3. Broszury edukacyjne

- Notes edukacyjny ***Pamiętanie Peerelu. Marzec 1968***
Broszura towarzysząca projektowi *Pamiętanie Peerelu. Opowieści o wspólnych i indywidualnych sposobach na system: 1956–1989*, Nakład: 1000 egz., 60 stron w miękkiej

oprawie. Partnerzy projektu: Centrum Edukacji Obywatelskiej, Ośrodek KARTA, Dom Spotkań z Historią, Muzeum Historii Żydów Polskich, Agora SA., Projekt CENTROPA.

4. W toku

- Album pokonferencyjny *Żydowski marzec* (planowane wydanie w drugiej połowie 2009);
- Album *W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie (1939–1945)* autorstwa Danuty Jackiewicz i Eugeniusza Cezarego Króla, wspólnie z Oficyną Wydawniczą RYTM (planowane wydanie w lutym 2009);
- Album *Kapliczki warszawskie* autorstwa Anny Bohdziewicz i Magdaleny Stopy, planowany na maj 2009;
- Album *1986-89. Koniec systemu*. Kolejna pozycja w serii albumowej Ośrodka KARTA i DSH, przygotowywana specjalnie na przyszłoroczną 20. rocznicę upadku komunizmu (wspólnie z Agorą SA.; planowane wydanie w czerwcu 2009);
- Album *Rok 1939. Rozbiór Polski — początek wojny*. Powstaje w tej samej serii na 70. rocznicę wybuchu II wojny światowej (planowane wydanie w sierpniu 2009).

BIURO ROCZNICE 2009

4 czerwca 1989 i 1 września 1939 to dwie konstytutywne daty dla historii Polski w XX wieku. Odzyskanie niepodległości po półwieczu komunizmu oraz wybuch ostatniej wojny, który otworzył drogę do największego kataklizmu w naszych dziejach najnowszych, a następnie do totalitarnego zniewolenia kraju to dwa momenty wymagające specjalnego upamiętnienia. W obu historycznych odsłonach Warszawa odegrała rolę centralną jako arena wydarzeń i obiekt agresji, dlatego w stolicy właśnie działania upowszechnieniowe powinny zyskać szczególną rangę.

Dom Spotkań z Historią został wyznaczony przez Urząd Miasta do koordynacji obchodów obu wielkich rocznic w Warszawie. Od kwietnia 2008 w DSH odbywały się spotkania przedstawicieli instytucji, organizacji i środowisk planujących realizację rocznicowe na terenie stolicy. W listopadzie 2008 powołaliśmy przy DSH Biuro *Rocznice 2009*. Głównym celem Biura jest zbieranie informacji o istniejących projektach i inicjatywach, pomaganie w ich promowaniu, poszukiwaniu partnerów, informowanie o potencjalnych źródłach finansowania. W tym celu uruchomiliśmy stronę www.rocznice2009.pl, której sercem jest dynamiczne kalendarium planowanych przedsięwzięć rocznicowych w stolicy. Nawiązaliśmy także kontakty z komitetami rocznicowymi w Sejmie, Senacie i Narodowym Centrum Kultury. Zachęcamy organizacje pozarządowe do zaangażowania w obchody. Od grudnia Biuro *Rocznice 2009* działa w Hotelu Europejskim (pokój 133 w godzinach 9.00-17.00).

Zespół Biura *Rocznice 2009* będzie również kierował produkcją głównych przedsięwzięć rocznicowych Domu Spotkań z Historią, przygotowywanych w ścisłej współpracy z Ośrodkiem KARTA, który odpowiada przede wszystkim za część źródłową planowanych realizacji:

- **Wystawa plenerowa *Sztafeta do wolności 1976–1989***. Na wystawę składać się będzie 11 modułów rozmieszczonych na ulicy Krakowskie Przedmieście: od Pałacu Staszica do ulicy Miodowej. Poszczególne moduły będą artystycznymi wariacjami na temat najważniejszych momentów, prowadzących do upadku komunizmu w Polsce i Europie Wschodniej. Inauguracja wystawy *Sztafeta do wolności 1976–1989* zostanie połączona z happeningiem w przestrzeni Krakowskiego Przedmieścia, które 4 czerwca w godzinach 17.00-20.00 stanie się miejscem, w którym wszyscy warszawiacy będą mogli uczcić 20. rocznicę upadku komunizmu. Wielkim finałem będzie koncert na Placu Teatralnym, organizowany przez Stołeczną Estradę.
- **Wystawa *Portret końca systemu*** w galerii DSH, skupiona przede wszystkim na życiu codziennym i kulturze niezależnej ostatniej dekady komunizmu w Polsce i Europie Wschodniej.

- **Wystawa przerośna *Rok 1989. Koniec systemu*** w dwóch egzemplarzach. Wystawa będzie prezentowana na 20 planszach zdjęciowo-tekstowych. Na ikonografię złożą się, oprócz zdjęć archiwalnych, plakaty, ulotki, rysunki, gazety. Teksty, oprócz krótkich informacji historycznych o charakterze kalendarijnym, będą wyłącznie źródłowe: relacje świadków, zapisy dziennikowe i pamiętnikarskie, cytaty z prasy, dokumentów, fragmenty przemówień. Wystawa będzie pokazywana do końca przyszłego roku w warszawskich szkołach ponadpodstawowych.
- **Album *1986–1989. Koniec systemu***, będący książkową prezentacją materiałów źródłowych, a zarazem trzecią częścią opowieści w cyklu stworzonym przez dwa albumy wydane w latach ubiegłych: *Solidarność 1980–1981. Karnawał z wyrokiem* (Ośrodek KARTA i Muzeum Historyczne m.st. Warszawy, Warszawa 2005; wersja polska i angielska) oraz *Stan wojenny. Ostatni atak systemu* (Ośrodek KARTA i Dom Spotkań z Historią, Warszawa 2006; wersja polska i angielska). Album *1986–1989. Koniec systemu* ukaże się w przeddzień rocznicy.
- Wysokonakładowa **broszura edukacyjna *1986–1989. Koniec systemu***, będąca esencjonalnym montażem świadectw źródłowych, przeznaczona do rozpowszechniania w związku z imprezami rocznicowymi, także w szkołach warszawskich.
- **Wystawa plenerowa *Wrzesień 1939***, otwierana uroczystie 1 września, realizowana według podobnych założeń aranżacyjnych, jak wystawa czerwcowa, tzn. w linii Pałac Staszica — Plac Zamkowy z rozwinięciem na Skwerze Wizytek. Ekspozycja przedstawi początek wojny w kontekście rozwoju wydarzeń całego 1939 roku. Na Placu Piłsudskiego planujemy stworzenie specjalnej **instalacji memorialowej**, upamiętniającej symbolicznie wszystkich obywateli polskich-ofiary obu totalitaryzmów.
- **Album *Rok 1939. Rozbiór Polski — początek wojny***, który ukaże się pod koniec sierpnia 2009.
- **Przerośna wersja wystawy *Wrzesień 1939*** przetworzona do postaci przerośnej, dedykowana warszawskim szkołom ponadpodstawowym.
- **Broszura edukacyjna *Wrzesień 1939*** — czwarty element wrześniowego pakietu rocznicowego w polskiej i angielskiej wersji językowej; szeroka dystrybucja broszury towarzyszyć będzie wszystkim rocznicowym wydarzeniom.

Na rzecz obu rocznic przygotowujemy bogaty program spotkań wieczornych: projekcji, dyskusji i seminariów (także międzynarodowych), projekcji filmowych, promocji wydawniczych etc. Podobnie eksponowane miejsce obie rocznice zajmą w programie edukacyjnym w postaci warsztatów multimedialnych dla młodzieży szkolnej. Dominanta rocznicowa następować będzie z odpowiednim wyprzedzeniem: w przypadku 1989 roku program zainaugurujemy w lutym, a 1939. w sierpniu.

Dyrektor Domu Spotkań z Historią

Piotr Jakubowski

W załączeniu:

Publikacje, druki ulotne, zaproszenia oraz dokumentacja fotograficzna i wycinki prasowe, dotyczące działalności DSH w 2008 roku.